ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ”НАЦИОНАЛНИ ПАРК ТАРА”
БАЈИНА БАШТА

НАЦИОНАЛНИ ПАРК ТАРА

ИЗВЕШТАЈ О СТАЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ И РАДОМ СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ У НАЦИОНАЛНОМ ПАРКУ ТАРА ЗА 2020. ГОДИНУ

2021. година

У складу са одредбама Закона о националним парковима („Службени гласник Републике Србије“ број 84/2015 и 95/2018 – др.закон) члан 18, сачињен је Извештај о стању природних вредности и радом створених вредности у Националном парку Тара за 2020.годину и доставља се Министарству заштите животне средине и Заводу за заштиту природе Србије.

Министарство заштите животне средине, Извештај о стању природних вредности и радом створених вредности са Мишљењем, доставља Влади Републике Србије.

С А Д Р Ж А Ј

1.ПРЕГЛЕД РАДОВА И АКТИВНОСТИ НА ПЛАНИРАЊУ, ЗАШТИТИ И РАЗВОЈУ ПОДРУЧЈА----------3

1.1. Израда планских аката
1.2. Активности на планирању и градњи објеката
1.3. Озакоњење објеката

2.ПРЕГЛЕД РАДОВА И АКТИВНОСТИ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊУ ПРИРОДНИХ И РАДОМ СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ----------5

2.1 .Активности на заштити и одржавању природних и радом створених вредности
2.2. Активности на праћењу и унапређењу стања природних вредности
2.3. Активности на одржавању и унапређењу стања створених вредности

3. ПРЕГЛЕД РАДОВА И АКТИВНОСТИ КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОР УГРОЖАВАЊА----------20

4. ПРЕГЛЕД НАУЧНО-ИСТАЖИВАЧКИХ,ОБРАЗОВНИХ И КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ----------22

5.ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ПОДРУЧЈА И САРАДЊА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУГИМ КОРИСНИЦИМА----------22

6. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ И ДЕЛАТНОСТИ КОЈЕ СУ У СУПРОТНОСТИ СА АКТОМ О ЗАШТИТИ--------30

7. ПРЕГЛЕД НЕПОКРЕТНОСТИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА УПРАВЉАЊЕ НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ----------32

8. ЕВИДЕНЦИЈА О СТАЊУ БИЉНИХ И ЖИВОТИЊСКИХ ВРСТА, КАО И ДРУГИХ ВРЕДНОСТИ ----------32

8.1. Биљне врсте
8.2. Вегетација
8.3. Животињске врсте

9. ЕВИДЕНЦИЈА О КРЕТАЊУ И АКТИВНОСТИМА ПОСЕТИЛАЦА И ДРУГИХ КОРИСНИКА----------43

10. ПОДАЦИ О НАПЛАТИ И КОРИШЋЕЊУ НАКНАДЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА------46

1. ПРЕГЛЕД РАДОВА И АКТИВНОСТИ НА ПЛАНИРАЊУ, ЗАШТИТИ И РАЗВОЈУ ПОДРУЧЈА

1.1. Израда планских аката

У складу са Законом о националним парковима („Службени гласник Републике Србије“ број 84/2015 и 95/2018 – др. закон), за потребе израде Програма управљања Националним парком Тара за 2020.годину, прибављени су Услови заштите природе од Завода за заштиту природе Србије и у планираним роковима донешени су Програм управљања Националним парком Тара за 2020.годину (сагласност број 353-02-02623/2018-04 од 22.01.2019.године) и Програм пословања Јавног предузећа “Национални парк Тара“ за 2019.годину (број 023-1295/2019 од 14.02.2019.године), као и друга акта неопходна за функционисање предузећа.

Завршена је израда Просторног плана подручја посебне намене Националног парка Тара и план је усвојен од стране Владе Републике Србије („Службени гласник Републике Србије број 44/2020 од 27.03.2020.године). План је израђен као заједничка активност Општинске управе Бајина Башта, ЈП “Национални парк Тара“ и Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. Финансијска средства у потпуности су обезбеђена из Буџета Републике Србије, преко Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, обрађивач плана је Југословенски институт за урбанизам и становање-ЈУГИНУС-Београд.

1.2. Активности на планирању и градњи објеката

Планирање и изградња објеката и уређење простора у Националном парку Тара, вршено је у складу са условима за уређење простора туристичких зона, на основу Планова генералне регулације подручја Рачанска Шљивовица, Калуђерске Баре, Соколина и Ослуша.

За туристичке зоне и просторне целине за које нису донети урбанистички планови, планирање и изградња вршено је искључиво уз предходно прибављене услове заштите природе, издате од стране Завода за заштиту природе Србије.

По захтеву инвеститора издата су 22 мишљења у вези озакоњења објеката:

1. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног објекта на кат. парцели бр.1580/49 КО Бесеровина, власника Милоша Обућине из Ужица,
2. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног објекта на кат.парцели бр.4140/101 КО Солотуша, власник Катанић Тадија из Бајине Баште, Солотуша 418,
3. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног објекта на кат. парцели бр.28/2 КО Коњска Река, власник Милорад Јокић из Бајине Баште, Коњска Река бр.106,
4. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног објекта на кат. парцели бр.1149/8 КО Зауглине, власник Тодоровић Никола из Бајине Баште, ул. Будимира Јелисавчића бр.8,
5. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног викенд објекта бр.1, на кат. парцели бр.413/5 КО Коњска Река, власник Брашанац Душан из Пожеге, ул. Браће Лековића бр.1,
6. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног викенд објекта бр.1 на кат. парцели бр.413/4 КО Коњска Река, власник Брашанац Душан из Пожеге, ул. Браће Лековића бр.1,

7. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног објекта на кат. парцели бр.413/1 КО Коњска Река, власник Брашанац Душан из Пожеге, ул. Браће Лековића бр.1,
8. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта бр.1 на кат. парцели бр. 411 КО Коњска Река, власник Брашанац Душан из Пожеге, ул. Браће Лековића бр.1,
9. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног објекта на кат. парцели бр.373/1 КО Заовине, власник Васић Јања из Бајине Баште, Браће Драгутина и Рада Чучковића 31,
10. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног објекта –викенд куће на кат. парцели бр.991 КО Перућац, власник Крста Злопорубовић из Перућца,
11. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног објекта на кат. парцели бр.1079/25 КО Коњска Река, власник Новаков Ружа из Београда, Перистерска 3,
12. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног објекта на кат. парцели бр.1780/7 КО Мала Река, власник Мијаиловић Обрад из Солотуше,
13. Захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног помоћног објекта на кат. парцели бр. 1284/1 КО Бесеровина, власник Јовановић Златан из Бајине Баште,
14. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног објекта на кат. парцели бр. 4140/101 КО Солотуша, власник Катанић Тадија из Бајине Баште, Солотуша 418,
15. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђених објеката на кат. парцелелама бр.4223 и 4224 КО Солотуша, власник Пашић Мирослав из Бајине Баште, Солотуша,
16. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног објекта на кат. парцели бр.1581/1 КО Заовине, власник Привредно друштво за производњу, трговину и услуге „Triangle fish“doo,
17. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног објекта на кат. парцели бр.278/1 КО Коњска Река, власник Јелисавчић Видан из Севојна, ул. Милића Косјеровића 19.
18. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног викенд објекта на кат. парцели бр.1007/20 КО Перућац, власник Кесић Драган, ул. Златиборска бр.31, Нови Сад.
19. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног објекта-викенд кућа на кат. парцели бр. 48/16 КО Коњска Река, власник Јелисавчић Саво из Бајине Баште, ул. Ловренска 10,
20. Мишљење на захтев за озакоњење породично-стамбеног објекта бр.1 и помоћних објеката бр. 2, 3, 4, 5 на кат. парцели бр. 4199 КО Солотуша, власник Пашић Добрисав из Бајине Баште,
21. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног објекта на кат. парцели бр.777/1 КО Коњска Река, сувласника Милена Александрић из Бајине Баште, Коњска Река 123/Д, Драгомирке Јанковић из Ужица, Биоска и Милојке Станишић из Ужица, ул. Радничког батаљона бр.33,
22. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног објекта на кат. парцели бр.833/1 КО Коњска Река, власник Марјан Прга из Бајине Баште, Коњска Река бр.130.

У току 2020 године издато је 6 захтева за постављање осталих објеката и то:

1. Мишљење на захтев за постављање монтажног објекта на кат.парцели бр. 1154/27 КО Бесеровина, подносиоца захтева Дивка Јовановић Ђорђевић, Бесеровина 128, Бајина Башта,
2. Мишљење за изградњу надстрешнице на кат. парцели бр. 1154/27 КО Бесеровина, подносиоца захтева Дивке Јовановић Ђорђевић из Бајине Баште,
3. Мишљење за постављање дрвеног монтажног објекта на кат. парцели бр. 941/1 КО

Коњска Река, подносиоци захтева Мирјана Михаиловић и Јелисавчић Мирослав, Секулић,

4. Захтев за постављање кућице за сувенире на Митровцу, власник Богдановић Весна,
5. Мишљење за изградњу помоћног објекта, подносиоца захтева Тадић Филипа из Бајине Баште,
6. Мишљење на захтев за сагласност за реновирање крова постојеће кућице за продају сувенира на Митровцу.

1.3. Озакоњење објеката

Настављена је активност на озакоњењу сопствених објеката, изграђених у ранијим периодима, геодетски снимци за једанаест објеката (пет објеката на Предовом Крсту, два објекта на Омару, објекат на Батури, један објекат у Шљивовици, један објекат на Калуђерским Барама и један објекат на Митровцу), достављени су Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. Урађени су извештаји о затеченом стању за све објекте који су предмет озакоњења. Достављени и геодетски снимци у електронској форми и потврда о плаћеном порезу на наведене објекте.

2.ПРЕГЛЕД РАДОВА И АКТИВНОСТИ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊУ ПРИРОДНИХ И РАДОМ СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

2.1.Активности на заштити и одржавању природних и радом створених вредности

Приоритетне активности на чувању и заштити подручја, односиле су се на редовну контролу активности у парку у складу са Правилником о унутрашњем реду, контролу промета дрвних сортимената, контролу изношења смећа са простора парка, попису објеката за примену накнада, контролу градње путева, коришћења камена, контроли снимања филмова, контрола одржавања спортских и туристичких манифестација.Такође, у ванредним зимским условима, допремана је помоћ мештанима удаљених села Јагоштица и Заовине.

Након проглашења ванредног стања у земљи, служба чувара, активно се укључила у рад Црвеног крста у Бајиној Башти, као испомоћ у снадбевању локалног становништва на територији Националног парка Тара. Служба чувара била је активна и у сарадња са полицијом у потрази за несталом особом у селу Растиште.

Током лета, услед великог броја посетилаца, на уређене локалитете и излетишта, нарочито видиковце Бањска стена, Црњесково, Јањач и Биљешка стена, као и шетну стазу Црвени поток, што је био и јако велики притисак посетилаца у одређеном моменту, тако да су се укључивали и чувари у спровођењу реда и правила понашања на наведеним локалитетима.

У чувању подручја Националног парка, организована је и противпожарна заштита. Завршена је израда аката Процене ризика од катастрофа Јавног предузећа „Националног парка Тара“, Плана заштите и спасавања и Плана заштите од пожара ЈП „Националног парка Тара“. Према Решењу број 09.31.2 бр.164-148/20-2 од 17.11.2020.године добијена је сагласност на Процену ризика од катастрофа Јавног предузећа „Националног парка Тара“ од стране МУП Републике Србије, Сектор за ванредне ситуације, Одељење за ванредне ситуације у Ужицу. План заштите и спасавања и План заштите од пожара је у процесу добијања сагласности.

Контрола исправности преносних противпожарних апарата у објектима и моторним возилима, класе S и CO2, као и провера исправности хидраната и вештачких водозахвата, извршена је од стране овлашћене организације која издаје сертификат о исправности, у месецу

априлу и октобру. Поред тога, пре пожарне сезоне је извршена контрола резервоара у функцији водоснадбевања у случаја избијања шумског пожара. Резервоари за воду се налазе на Предовом Крсту, видиковац Биљешка стена и на Великом крају.

Извршена је и набавка противпожарних апарата и уградња цистерне за воду од 15 тона на „Великом Крају“, на крају новоизграђеног пута “Предео - Велики Крај”. Поред уградње резервоара на „Великом Крају“, урађена је и мања каптажа (прихватни резервоар) који преко доводних цеви из природног изворишта воде, пуни водом, резервоар од 15 тона.

Вршена је и превентивна заштита од пожара кроз информисање и едукацију локалног становништва и посетилаца Националног парка Тара, израда информативних табли и пропагадног материјала о забрани употребе отвореног пламена у Националном парку, као и њихово постављање на терену, оглашавање у локалним медијима. Такође, спроведена су и противпожарна дежурства.

Јавно предузеће „Национални парк Тара“ је почетком године конкурисало у оквиру позива ИПА прекогранична сарадња заједно са Општином Рогатица (БиХ), као носиоца пројекта, са Предлогом пројекта који има за циљ јачање капацитета на противпожарној заштити, размена искуства и набавка противпожарне опреме и специјалних возила за гашење шумских пожара.

Служба чувара била је активна на утврђивању стања објеката на терену за примену одлуке о накнадама. По основу накнаде за коришћење простора НП Тара, у извештајном периоду, остварен је приход од 36.324.363,10 динара.

Поред чуварске службе, чување, одржавање и управљање заштићеним добром, вршиле су и друге службе Предузећа у складу са својим овлашћењима. У складу са планираним роковима донешени су Програм управљања подручја, Програм пословања Предузећа, усаглашавање Плана управљања по сугестијама Министарства заштите животне средине, као и друга акта неопходна за функционисање предузећа.

Активност на одржавању подручја односила се на чување и обнављање утврђених граница заштићеног подручја, њихово обнављање на терену, обнављање информативних табли за локалитете у I степену заштите, решавање имовинских односа, управљање отпадом и рад других служби на управљању подручјем.

У циљу свеобухватније заштите оморике као заштићене врсте и природне реткости Националног парка Тара и Републике Србије, у резервату природе „Змајевачки поток“, био је планиран је откуп преостале три приватне парцеле, укупне површине од 6,1462 ха. Откупом наведене површине, локалитет под I степеном заштите, „Змајевачки поток“, био би целом својом површином у државном власништву. Наведена активност није у потпуности извршена, није завршена процедура око добијања сагласности на откуп парцела и нису добијена средства субвенција за наведену активност. Откупљена је једна парцела из сопствених средстава, катастарска парцеле број 2067/4 у КО Заовине, у износу од 2.777.388,9 динара.

У циљу бољег управљања заштићеним подручјем и газдовањем природним ресурсима-шумама, био је планиран откуп шумских парцела који представљају енклаве или полуенклаве у шумским комплексима. Одлука о откупу донета је за површину од 9,2726 ха за пет катастарских парцела под шумама. Наведена активност није спроведена, јер није завршена процедура око добијања сагласности на откуп парцела.

Са простора националног парка, редовно је прикупљан и одношен комунални отпад од стране општинског Јавно комуналног предузећа „12 септембар“-Бајина Башта и за део извршених услуга, трошкове је сносио управљач.

Такође, кроз организоване акције радници Националног парка Тара и локална удружења и организације, вршили су чишћење дивљих депонија и уклањање отпада са излетишта, видиковаца, обале језера и самог језера Перућац.

2.2. Активности на праћењу и унапређењу стања природних и радом створених вредности

2.2.1.Праћење стања природних вредности

Праћење стања природних вредности одвијало се кроз праћење заштићених вредности, ретких и угожених врста и њихових станишта.

а) Мониторинг оморике

Прироритетна врста за мониторинг је строго заштићене врста, Панчићева оморика и њена станишта. Мониторинг се вршио према већ установљеној процедури, који је подразумевао: обилазак свих станишта оморике, увид у поцесе сушења и обнављања, на четири огледна поља (Црвене Стене, Љути брег, Било , Црвени поток).

У складу са постављеним критеријумима вршено је праћење стања по параметрима који су уношени у базу података: пречник, висина, статус стабла, степен дефолијације – одређује се на основу табеле "Класе дефолијације према UN/ECE I EU класификацији". Деколоризација – одређује се, такође, из табеле преузете из поменуте публикације, табела "Класе деколоризације према UN/ECE I EU класификацији", такође се уносе и величина крошње, плодоношење, сушење, оштећења, болести и друга запажања.

Поред наведених метода, за мониторинг оморике, коришћена је генетска анализа Института за генетска истраживања “Синиша Станковић” у оквиру пројекта „ Очување јединственог биодиверзитета у подручју слива реке Дрине“.

б) Мониторинг флоре

У оквиру активности мониторинга флоре, током 2020. године, праћено је стање 27 таксона васкуларне флоре (угрожене, ретке, заштићене) ранга врсте и подврсте из породице углавном из породице орхидеја. Будући да се ради о ретким, угроженим и или заштићеним врстама, утврђена је бројност њихових популација, степен очуваности станишта, као и актуелни и или потенцијални фактори угрожавања. Попуњено је укупно 120 формулара са свим неопходним подацима везаним за врсту. Осим података који су унети у формуларе, направљени су и фото снимци врсте (тотал и детаљ) и станишта на коме се она налази.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 150.000 динара, активност је извођења у сарадњи са Биолошким факултетом – Београд.

в) Мониторинг и заштита Српске режухе - *Cardamine serbica* Pancic

Посебна активност у оквиру праћења стања флоре је и активност на заштити и унапређењу ендемичне и реликтне врсте српска режуха *Cardamine serbica* Pancic.

Теренска истраживања популација врсте *C. serbica* обављена су у више теренских излазака у периоду од маја до октобра 2020. године. Приликом првог изласка на терен средином маја, већ је уочено 30 индивидуа које су почеле да цветају.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 250.000 динара, активност је извођења у сарадњи са Биолошким факултетом – Београд.

г). Мониторинг лековитих биљака

Започета активност из 2019. године, настављена је и у 2020.години кроз седмодневни теренски обилазак, крајем месеца јуна, урађена је идентификација лековитих биљака на преосталим локалитетима на подручју Националног парка Тара (Велики крај, Чајири, Дикава, Чемериште). Детерминација биљака обављена је према следећим литературним изворима: Гајић и сар. (1992); Philips (1980); Којић и Вилотић (2006); Вилотић (2018).

Пројекат се изводи у сарадњи са проф.др Драгицом Вилотић, професором Шунмарског факултета. Резултати наведеног истраживања биће објављени у издању "Лековите биљке Националног парка Тара" (уговорена је штампа материјала).

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 200.000 динара.

д). Мониторинг станишта

На подручју парка спроведно је постављање и идентификација оквира за праћење типова станишта из категорије отворених типова станишта : Ц Травната станишта, Д2 Сипари, Д3 Суве стене и клифови, Д5 Влажне стене и клифови, Е Мочваре и тресаве. У овим категоријама, налазе приоритетна станишта Националног парка Тара за заштиту на подручју наше земље у склопу европске мреже НАТУРА 2000.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине, у износу од 150.000 динара, активност је извођења у сарадњи са Биолошким факултетом – Београд

ђ).Мониторинг фауне

Генетска идентификација и мониторинг медведа

Током 2020. године настављена је активност генетске идентификације мрког медведа у сарадњи са Биолошким факултетом из Београда. На овај начин извршена је најпрецизнија до сада процена бројности популације мрког медведа. Прикупљено је 60 узорака са подручја Националног парка Тара. Прикупљени узорци ДНК који су анализирани, углавном су из измета. У сврху генетичких анализа популације мрког медведа примерном анализе сета одабраних микросателитских локуса, прикупљено је укупно 143 узорака фецеса, и то 93 узорака из 2019. године и 60 узорка 2020. године. Узорци су прикупљени са укупно 42 локалитета на територији Националног парка Тара.

Поред генетског мониторинга вршен је и мониторинг помоћу инфрацрвених камера.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине, у износу од 300.000 динара за услуге генетског мониторинга медведа.

е). Рекогносцирање подручја и мониторинг Панчићевог скакавца

Настављен је мониторинг ендемичне врсте, Панчићевог скакавца, на простору Националног парка Тара. У оквиру активности мониторинга, вршен је обилазак терена и праћење потврђених локација са Панчићевим скакавцем. Значајна станишта врсте и даље

остају на регистрованим локалитетима на простору Заовина. То су два локалитета, подножје Милошевца према Змајевачком потоку и Лисичије воде (Партизанска чесма) Заовине -Коњски поток са нешто бројнијим популацијама. Поред Заовина, пронађене су и јединке Панчићевог скакавца на крајњем западу парка, на локалитету Великог Краја.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине, у износу од 300.000 динара, активност је извођења у сарадњи са Природно математичким факултетом у Новом Саду.

ж). Мониторинг птица

Током 2020.године сакупљени су и обрађивани подаци који се тичу гнежђења птица. У оквиру јесење сеобе на подручју парка, вршено је праћење миграције птица и забележено је 711 врста птица у семптебру и 354 јединки у октобру. Приликом спровођења мониторинга за друге врсте птица које нису приоритетне, забележено је 62 врсте.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне у износу од 200.000,00 динара, активност је извођења у сарадњи са Природњачким музејем Београд.

з). Мониторинг шума

Праћење процеса сушења шума

Активности на заштити шумских екосистема вршене су кроз праћење стања шума на постављеним огледним површинама. Посебна активност на заштити шума одвијала се кроз мониторинг инсеката односно сипаца поткорњака и њихово сузбијање применом феромонских клопки.

Настављено је спровођење неопходних мера заштите шума од сушења, кроз уклањање погодног материјала из шуме за размножавање штетних инсеката, успостављање шумског реда, праћење саме динамике процеса сушења и здравственог стања шума.

Мониторинг шума од напада поткорњака сипаца, спроводио се на површини од 6229,8 ха, на надморским висинама од 900-1500 м. Третирана површина, односно површина на којима су постављене клопке је 5222 ха. Набављени су и постављени феромони у количини од 2300 комада за државне шуме и 100 комада за заштиту приватних шума. Постављено је укупно 930 клопки за праћење поткорњака у државним шумама и 100 комада клопки за мониторинг приватних шума.

Крајем марта и почетком априла, почело се са постављањем феромонских клопки са одговарајућим феромонима, на 15-20 дана вршило се обилажење клопки и њихово пражњење. За време мониторинга, прикупљено је 7500 теренских узорака а улови су евидентирани у базу података. Укупно на подручју парка, у државним шумама, прикупљено је 4.877.853 поткорњака, што је мање у односу на претходну годину (6.810.112 поткорњака).

Вршен је мониторинг сипаца у приватним шумама, у постављених 50 клопки и 100 феромона. Може се констатовати умерено јак напад на читавој третираној површини. Укупно је ухваћено 655.300 сипаца, односно 607.000 јединки Pityoganes chalcographus и 48.300 јединки Ips typographus.

За реализацију активности на заштити шума, добијена су средства из Буџетског фонда шума- Управа за шуме, у износу од 4.280.904 динара за државне шуме и 176.400 динара за приватне шуме, за набавку феромона и додатно ангажоване раднике на заштити шума.

Укупно на подручју НП „Тара“ ухваћено је 4 877 853 поткорњака по врстама:

Врста поткорњака	Укупно ухваћених поткорњака
Ips typographus	663 740
P. chalcographus	4 154 513
Pityokteines curvidens	56 320
Ips sexdentatus	69
T. lineatum	3 211

Клопке су контролисане и пражњене периодично у складу са временским приликама и ситуацијом са COVID 19. Уловљени поткорњаци са терена пребројавани су запреминском методом у калибрисаној посуди. У једном мл (1 цм³) је цца 40 јединки *Ips typographus*, односно 400 јединки *Pityogenes chalcographus.* За *Pityokteines sp*. утврђено је искуствено да у једном мл има цца 200 јединки. Обрада података у клопкама са различитим феромонима (комбиновани феромони PCIT, IT+Pch) вршено је методом узорка, где се пребројавањем утврдио однос великог и малог смрчевог поткорњака у појединим клопкама. Подаци пребројавања обрађивани су у Microsoft Excel-u 2010, а добијене вредности су се уносили у GIS програм, где је добијена карта угроженог подручја према јачини напада, која представља основу за прогнозу и мониторинг у наредним годинама.

На основу резултата мониторинга сипаца поткорњака констатовано је значајније присуство осмозубог смрчевог поткорњака (*Ips Typographus),* као и шестозубог смрчевог поткорњака (*Pityogenes Chalcographus*) на појединим локалитетима. Забележено је и присуство осталих штетних врста поткорњака али у незнатном броју.

Газдинска јединица „Звезда“

У ГЈ „Звезда“ средњи напади Ips Typografus су констатовани на локалитету „Камено брдо“ одељења (33-а,). Јаки напади P. Chalcografus су константовани на месту „Клачница“ и у Јагоштици изнад „Пиштала“. Јаки напад осмозубог смрчиног поткорњака није забележен.

Преглед улова поткорњака по врстама:

ГЈ "Звезда"	**мај**	**јун**	**јул**	**август**	**септембар**
Улови Ips Typographus	8053	20321	31799	11310	2827
Улови Pityogenes Chalcographus	24308	70510	353055	112838	28210

Улови Pityokteines curvidens	1735	230	23	5	1
Улови Trypodendron lineatum	180	465	640	0	0
Улови Ips Sexdentatus	0	0	0	0	0

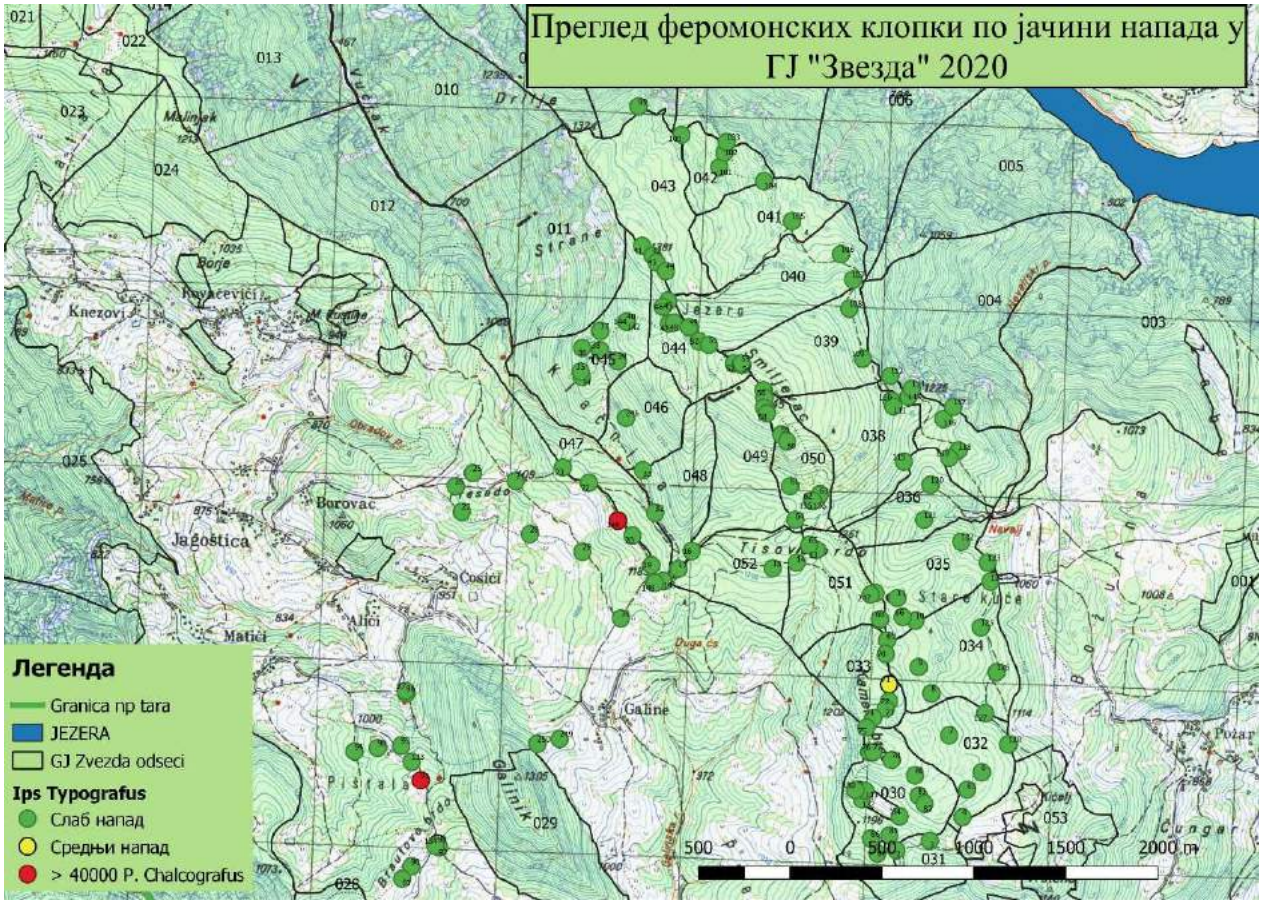

Газдинска јединица „Црни Врх“

У оквиру ГЈ „Црни врх“ констатовани су средњи напади I. tipographus на локалитету „Биљег“ одељења (60-а), Дикава“ (49-а), док су јаких напада P. chalcogrphus није констатовано.

Преглед улова поткорњака по врстама:

ГЈ "Црни врх"	мај	јун	јул	август	септембар
Улови Ips Typographus	28730	39602	24212	13746	3437

Улови Pityogenes Chalcographus	81940	254060	98790	172592	43148
Улови Pityokteines curvidens	2952	1190	61	77	19
Улови Trypodendron lineatum	0	0	0	0	0
Улови Ips Sexdentatus	35	30	3	0	0

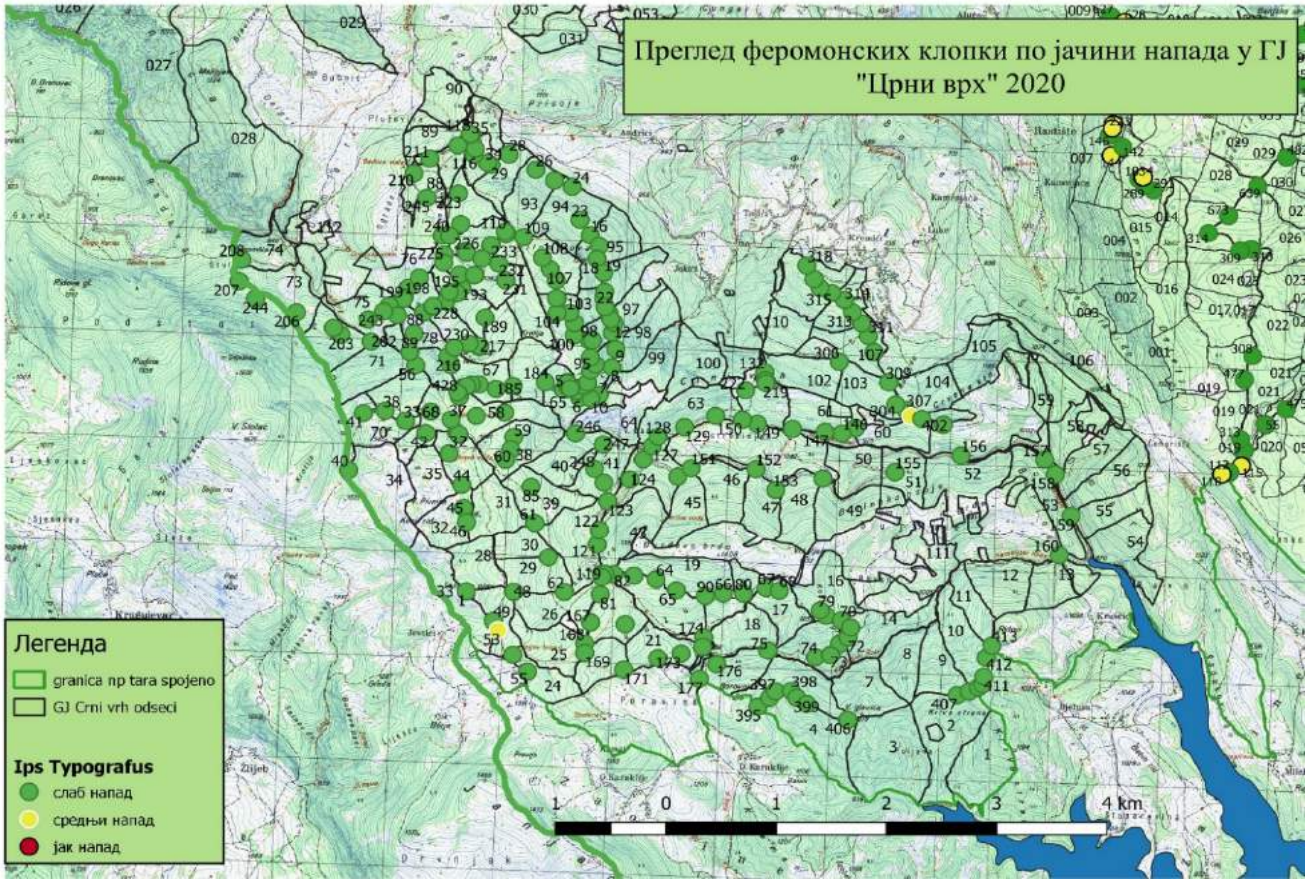

Газдинска јединица „Тара“

У оквиру ГЈ “Тара“ средњи напади смрчиног осмозубог поткорњака су констатовани у делу „Крња јела “, одељења (61-а, 62-а, 70-а), „Ослуша“(120-а, 120-ц), приватне шуме, „Тарабића брдо - Гребен“(151-а, 166-а, 168-а). Јак напад малог смрчиног поткорњака је забележен у „Ђуровини“ 111-а, 114-а, 110-а, 132-а, затим на „Митровцу“ у одељењу 49-а.

Преглед улова поткорњака по врстама:

ГЈ "Тара"	мај	јун	јул	август	септембар
Улови *Ips Typographus*	90566	82494	124268	119299	29825
Улови *Pityogenes Chalcographus*	384770	259005	511562	1253392	313348
Улови *Pityokteines curvidens*	46872	906	1186	850	213
Улови *Trypodendron lineatum*	1960	0	0	480	120
Улови *Ips Sexdentatus*	0	0	0	0	0

Након мониторинга поткорњака у шумама Националног парка Тара који се спроводио у периоду од априла до новембра 2020.године може се рећи да је бројност популација поткорњака у нормалним границама, односно за 30% је мања него предходне године, али да је и даље потребан мониторинг у циљу спречавање сушења шума.

У циљу праћења бројности дефолијатора, као и откривање симптома болести у храстовим шумама, праћена су издвојена огледна поља (61-а ГЈ „Комуналне шуме“, 13-а МЗ „Рача“). Са огледних поља се вршило узорковање делова стабла (гранчице, кора,

асимилациони органи) и слање на лабараторијску анализу ради: детерминисања штених организама, утврђивања енергије пиљења, интезитет напада (фаза каламитета). Постављени су и лепљиви појасеви за великог и малог мразовца у лишћарским шумама и врши се контрола улова.

У току фебруара 2020.године, дошло је до појаве олујног ветра, који није карактеристичан за ово подручје, што је довело до ветролома, ветроизвала на већим површинама, како у државним шумама, тако и у приватним шумама. Урађен је Санациони план у Националном парку Тара у току 2020.године и то за газдинске јединице "Тара", "Звезда" и "Црни Врх" и Санациони план у шумама сопственика у току 2020.године како би се извршила санација деградираних делова шумских екосистема након елементарне непогоде. Сагласност на овај план је дата од стране Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Управа за шуме, број:322-07-542/1/2020-10 од 05.10.2020.године.

У складу са Законом о шумама, а за потребе укупног праћења стања шума у Србији, вршен је унос података у Базу, у складу са упуствима и препорукама Института за шумарство за праћење појединих штетних организама, болести и шумских пожара.Уношење се вршило континуирано, у складу са циклусима развића штетних организама. Укупно је у базу унето 6692 записа.

Нега и обнављање шума

Активности на нези и обнављању шума подразумевале су неговање засада и пошумљених површина, као и сакупљање семена и производња садног материјала. Вршени су радови на нези шумских засада до пете године старости кроз кошење корова у 9а и 166а одељењу ,ГЈ „Тара", одељењима 30а и 32а у ГЈ"Звезда" и 2б у ГЈ "Заовине". Радови су примљени и финансирани у износу од 42.303,00 динара од стране Управе за шуме, односно Буџетског фонда шума.

У расадницима, вршени су редовни радови на нези садног материјала, ожиљавање садница, прозводња шумског садног материјала, као и продаја декоративног садног материјала.

Количина репродуктивног садног материјала произведеног у расадницима Националног парка „Тара" за потребе обнављања шума приказана је у табели:

Расадик "Кал.Баре"		
Врста/старост	јед.мере	
ABIES ALBA – јела 2 +0	ком.	1.884
PICEA ABIES - смрча 2+0	ком.	16.350
ABIES ALBA – јела 3+0	ком.	1.073
PICEA ABIES - смрча 3+0	ком.	7.308
	свега	26.615

Расадик "Луг"		
Врста/старост	јед.мере	
FAGUS MOESIACA - буква 2+0	ком.	19.383
ABIES ALBA - јела 2+0	ком.	6.440
ABIES ALBA – јела 3+1	ком.	750
PICEA ABIES - смрча 3+0	ком.	2.301
	Свега	2.874

Извршена су два здравствена прегледа регистрованих семенских објеката и два шумска

расадника „Калуђерске баре“ и „Луг“. Приликом прегледа регистрованих семенских објеката од стране одговорног лица које је извршило контролу, оцена урода семена врста Abies alba оцењена је са IV по Kapper-u Picea abies са IV ро Kapper-u, Picea omorika оцењена је са II по Kapper-у.

На основу стручне процене и урода семена, вршено је сакупљање репродуктивног материјала, сакупљено је 34кг семена јеле, 4 кг семена букве и 4кг семена смрче. Сакупљено семе се користи за производњу садница у расадницима. Сетва семена се врши у лејама, посејано је 34 кг јеле.

Поред производње шумског садног материјала, вршена је и производња лековитих биљака, из посејаних 2,5 кг семена линцуре, произведено је 18000 комада

Планирање и уређивање шума

Активности на уређивању шума односила се на теренске радове на таксацији шума у газдинској јединици “Тара”. У извођењу активности на тоталном премеру, поред запослених, учествовали су и ангажовани радници преко услужне агенције. И поред ситуације у земљи и појаве заражавања међу запосленима, уз велике напоре, завршен јњ премер свих стабала у највећој газдинској јединици Националног парка Тара. Подаци су обрађени и израђена је Основа газдовања шумама за газдинску јединицу „Тара“ за период 2021-2030.година.

Поред наведених активности, вршено је ажурирање електронске базе јавне својине корисника, ажурирање катастарских података и графичких приказа катастра, геодетско снимање и обележавање граница поседа.

Коришћење шума

По плану сеча обнављања и плану проредних сеча, у четири газдинске јединице, на основу дозначене дрвне запремине, остварена је производња дрвних сортимената у количини од 42.899 м^3 редовне пребирне сече, 5.197 м^3 сече обнове и 74 м^3 ванредног приноса. Услед ветролома, снеголома и сушења шума, остварен је и случајни принос у износу 16.3504 м^3 кроз санитарне-узгојне захвате.

Извршена је дознака за планску 2021.годину и она износи 41.496м^3 бруто дрвне масе редовне пребирне сече и 4825м^3 редовне сече обнове.

Вршени су и стручни послови на газдовању приватним шумама у складу са Програмом газдовања шумама сопственика за период 2012-2021.година и планираним активностима за 2020.годину. Укупно је дозначено 15.421,72 м³, код 539 сопственика, и отпремњено 8.225 м³ код 471 шумовласника.Укупна обрачуната накнада за коришћење шума је 2.148.480,00 динара.

Рефундирана средства за стручно – техничке послове у приватним шумама, из Управе за шуме, износила су 3.964.832 динара што је 90% од добијених средстава за предходну годину (4.414.169 динара).

Вршена је стална контрола стања шума у приватном власништву. Констатовано је 23 бесправних радњи од јануара до новембра, када су написани записници на лицу места. Републички шумарски инспектор је информисан о свим утврђеним незаконитим радњама у шумама у приватном власништву.

Вршена је стална стручна едукација шумовласника о потреби што бржег уклањања сувих и оштећених стабала из шуме, како би се смањио интензитет сушења.Свакодневно је пружана стручна помоћ и едукација шумовласника, нарочито о потреби побољшања стања шума у приватном власништву, нези и пошумљавању необраслих површина.

и). Мониторинг климе

На локалитету Митровц постављена је метеоролошка станица типа "Davies Vantage Pro Локација станице је на 43º 55' 14" N и 19º 25' 33" E, на надморској висини од 1065 м. За потребе мониторинга климе, мерена је температура ваздуха, падавине и брзина и ветра. У табелама дат је преглед наведеног мониторинга:

Температура ваздуха у ºC:

Месец у 2019.години	Средња макс. ºC	Средња мин. ºC	Средња темп. ºC	Датум у месецу	Макс.темп. у месецима ºC	Датум у месецу	Мин.тем. у месецу ºC
1	0.9	-5.8	-2.7	25	6.7	7	-11.8
2	5	-2.8	1	25	14.2	6	-9.4
3	6.5	-1.2	2.4	12	17.3	23	-7.9
4	13.1	2.6	7.5	18	21.9	2	-7.5
5	15.3	6.5	10.5	15	25.8	5	1.7
6	18.8	9.9	13.8	29	26.8	3	3.8
7	21.4	12	16.1	30	27	14	6.9
8	22.3	13.6	17.5	3	28.3	26	8.4
9	18.7	10.6	14.1	1	23.1	30	3.7
10	13.5	4.8	8.8	3	22.1	21	-1.7
11	6.6	0.1	2.9	3	16.3	30	-6.3
12	4.7	-1	1.5	5	10.9	1	-8.3
	12.3	4.1	7.8		28.3		-11.8

Средња годишња температура износила је 7,8ºC. Месец са највишом средњом температуром ваздуха био је август (17.5ºC). Највиша температура ваздуха забележена је 03. августа (28.3ºC), а најнижа 07. јануара (-11,8ºC). Месец са највећом количином падавина био је јун, са 139,4 мм. Највећа брзина ветра је износила 59,5 км/сат (5. фебруар).

Падавине у мм:

					Дана са кишом преко		
Година	Месец	Укупно у мм	Макс. Дневно у мм	Датум у месецу	0,2	2	20
2020	1	30	5.8	26	14	6	0
2020	2	45	8.2	29	18	10	0
2020	3	46.6	11.6	1	16	7	0
2020	4	42.6	10.6	21	9	6	0
2020	5	77.5	15	20	17	10	0
2020	6	139.4	54.6	22	18	12	2
2020	7	75.2	19	17	13	9	0
2020	8	95.6	23.8	25	14	10	1
2020	9	28.2	8.8	29	6	4	0
2020	10	80.4	20.8	12	15	8	1
2020	11	15.8	5	5	17	2	0
2020	12	75	22.2	28	13	7	1
		751.2	54.6		170	91	5

Брзина ветра м/с:

Година	Месец	Просек	Максимум м/с	Датум	Доминантни правац
2020	1	0,9	10,3	17	WSW
2020	2	1,1	15,2	3	NE
2020	3	1,1	14,8	10	WSW
2020	4	1	12,5	4	WSW
2020	5	1,1	14,8	21	WSW
2020	6	0,8	11,2	3	WSW
2020	7	/	/	/	/
2020	8	0,7	9,8	2	WSW
2020	9	/	/	/	/
2020	10	/	/	/	/
2020	11	/	/	/	/
2020	12	/	/	/	/

ј). Мониторинг вода- активности на праћењу квалитета површинских вода

Праћење квалитета површинских вода, спроводило се у складу са „Правилником о параметрима еколошког и хемијског статуса површинских вода и параметрима хемијског и квантитативног статуса подземних вода“. Параметри који су били предмет праћења су биолошки и физичко-хемијски параметри који су од значаја за дефинисање категорије површинске воде, а које је било могуће спровести са постојећом лабараторијом.

Праћење квалитета вршено је на локалитетима површинских вода, на водотоковима и на акумулацијама у парку. Водотоци који су праћени су : Змајевачки поток, Караклијски Рзав, Батурски Рзав, Јокића поток и Дервента и акумулација Перућац.

На основу анализе физичко хемијских елемента квалитета вода, може се констатовати да су воде у оквирима вода I категорије.

к). Мониторинг спелеолошких објеката и геонаслеђа

Валоризација и инвентаризација спелеолошких објеката на подручју парка је од великог значаја. Настављена је сарадња са Друштвом истраживача “Владимир Мандић Манда” из Ваљева на спелеолошких истраживању подручја Јагоштице и и Предовог Крста, посебно Јаме код Чехове куће, као значајног спелеолошког објеката и објекта геоморфолошког наслеђа.

2.2.2. Активности на одржавању и унапређењу стања створених вредности

а). Културно – историјске вредности

У току године, кроз организоване посете Националном парку Тара, промовисане су и културно-историјске вредности Националног парка, посебно манастир Рача и некрополе стећака у Перућцу и Растиштима.

2.2.3.Уређење и одржавање грађевинског земљишта и објеката

Активности на уређењу грађевинског земљишта и простора у Националном парку Тара односиле су се :

а). Озакоњење објеката и упис својине на непокретностима

Настављена је активност на озакоњењу сопствених објеката, изграђених у ранијим периодима.Урађени су извештаји о затеченом стању за све објекте који су предмет озакоњења (пет објеката на Предовом Крсту, два објекта на Омару, један објекат у Шљивовици, један објекат на Калуђерским Барама и један објекат на Митровцу), осим објекта на Батури, за који су се стекли услови за уцртавање у катастар непокретности. Израда Извештаја о затеченом стању за објекат на Батури планирана је у 2020.години.

У извештајној години, укупно је поднет 24 захтева за озакоњење непокретноси у Националном парку Тара од стране приватних лица који поседују непокретности у парку.

б).Израда Плана генералне регулације обале језера Перућац

У сарадњи са Општинском управом Бајина Башта и ХЕ „Бајина Башта“ започете су активности на изради Плана генералне регулације обале језера Перућац, на потезу од бране у Перућцу до ушћа Дервенте у Дрину. Финансијска средства у потпуности је обезбедила ХЕ „Бајина Башта“.

в) Израда Просторног плана подручја посебне намене Националног парка Тара

Као заједничка активност са Општинском управом Бајина, Југословенским институтом за урбанизам и становање-ЈУГИНУС-Београд и Министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре радили смо на изради Просторног плана подручја посебне намене Националног парка Тара. Финансијска средства у потпуности су обезбеђена из Буџета РС, преко Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, а ЈП“Национални парк Тара“ пружао логистичку и стручну подршку.Просторног плана подручја посебне намене Националног парка, Влада Републике Србије усвојила је у месецу априлу.

г).Реконструкција планинарског дома Митровац у Едукативни центар Митровац

Са инвестицијом реконструкције постојећег објеката – планинарског дома Митровац, који је некада био радничка барака, започело се у 2018. години кроз израду пројектне документације за реконструкцију објекта и извођењу I фазе реконструкције. Кроз инвестицију у 2018. години и 2019.годину извшени су радови на рушењу крова и старих зидова, поновном зидању објекта у постојећим габаритима, зидању поткровља и подизању новог крова. Извршено је постављање спољне столарије.

Друга фаза реконструкције, која се односила на занатске радове (изградња водовода, канализације и електроинсталације, спољно и унутрашње малтерисање, постављање фасаде, олука, постављање тротора и уређење око објекта) започела је крајем 2019.године, а завршена крајем августа 2020.године.

Наведена активност, II фаза реконструкције. у 2020.години, суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 4.500.000,00 динара и Министарства трговине, туризма и телекомуникација у износу од 10.000.000,00 динара.

д). Пројектовање, изградња и одржавање путева

Пројектовање, изградња и одржавање путева је редовна активност на реконструкцији шумских путева у свим газдинским јединицама, санације регистрованих клизишта и изградња шумских влака. Наведени путеви су у функцији газдовања шума и суфинансирају се из Буџета Републике Србије, преко Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде -Управа за шуме.

За реализацију планираних активности на изградњи шумских путева, добијена су средства Буџетског фонда за шуме у износу од 4.564.000 динара, за радове на путу „Преседо-Велики Крај“ у дужини од 1,6 км.

Вршено је и редовно одржавање шумских путева и изградња шумских влака, санација клизишта, у свим газдинским јединицама.

ђ).Набавка радних машина, теренских возила, алата и опреме

Набавка радних машина, теренских возила, алата и опреме односи се на набавку теренских возила за радне јединице, зглобног трактора, моторних тестера за потребе газдовања шумама, радних алата за стручне службе за потребе газдовања шумама.Планирана набавка ватрогасног камиона цистерне није извршена јер нису добијена средства из Буџетског фонда за шуме.

За потребе стручних служби набављена је неопходна опрема (компјутери, штампачи, фото апарти, гпс, пда уређаји, термовизијска камера за службу лова).

Уређење простора

а). Шетне стазе, одржавање мобилијара на излетиштима и видиковцима

Активности на уређењу грађевинског земљишта и простора у Националном парку Тара, у овом периоду, због временских услова на терену и ванредне ситуације биле су смањене. Вршене су следеће активности:

- Вршени радови на инсталацијама грејања и занатски радови у управној згради, у докупљеном делу, урађени санитарни чворови, замењена врата и кречење простора,
- Урађене су три дрвене кућице као донација за вртић „Невен“- Бајина Башта,
- Постављена троделна велика информативна табла испред црквице у Јагоштици,
- На видиковцу Биљешка стена урађена и постављена су 4 комплета столова са клупама, поправљена ограда,
- На локалитету Горушица, започети су радови на замени мобилијара,
- На едукативној стази Црвени поток, постављене нове информативне табле,
- Постављена ограда и сто са клупама у Шљивовици,
- На видиковцу Ослуша постављена три комплета клупа са столовима,
- Хајдучка чесма – постављена три комплета столова са клупама,
- Хајдучка чесма –премазани сандолином нови елементи - кров од шиндре на надстрешници и клупе испод настрешнице,
- Пунк Перућац префарбан кров на надстрешници – печурка,
- Ослуша – офарбан новонаправљени мобилијар на видиковцу,
- Урађена табла на Предовом Крсту,

- На едукативној стази Црвени поток, постављене нове едукативне табле и то две на улазу у локалитет и четири испред Тепих ливаде. Постављено и десет нових клупа и извршене поправке на постојећем мобилијару.
- Постављени делови ограде на стази „Совина учионица“,обновљен мобилијар и надстрешница у Совиној учионици и постављен нови кров од шиндре,
- На путу Перућац-Митровац, на новонаправљеном проширењу постављена ограда (30 кочића са провученом сајлом), за спречавање изручења смећа у шуму,
- На скретању за Митровац постављен метални путоказ за Бањску стену,
- Направљена и постављена нова информативна табла са текстом за видиковац Црњесково,
- Постављена нова иформативна таблана видиковцу Јањач.

3. ПРЕГЛЕД РАДОВА И АКТИВНОСТИ КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОР УГРОЖАВАЊА

3.1.Урбанизација подручја

Током последњих година постоји тенденција екстензивног ширења насеља и урбанизације услед изградње викенд објеката. Изузетан притисак на подручју, изражен је изградњом викенд објеката на подручју туристичких центара Калуђерских Бара, Шљивовице, Митровца, Ослуше, Соколине и подручја Секулић у Заовинама.

За подручје Калуђерских Бара, Шљивовице, Соколине и Ослуше постоје урбанистички планови али постоји и притисак за изградњу викенд објекта ван зона који су предвиђени за градњу. У току године усвојен је Просторни план подручја посебне намене Националног парка Тара којим су детаљније одређене зоне за потенцијалну градњу.

3.2. Недостатак комуналне инфраструктура

У највећем делу парка организовано је одношење комуналног отпада из контејнера постављених на јавним површинама. Међутим, не постоји систем одношења отпада из индивидуалних посуда и домаћинстава, што за последицу има неадекватно одлагање чврстог отпада и формирање депонија на подручју парка.

Неадекватно одлагање отпада јавља се углавном у селима и насељима у Националном парку Тара, у виду мањих сметлишта, баченог отпада поред пута, у увалама у шумама и потоцима. Тај проблем је је више везан за лоше навике становништва и за ниску еколошку свест људи.

Управљач се труди да организовањем акција чишћења отпада са својим чуварима, са планинарима, школском децом и слично, уклони регистрована сметлишта и да својим примером, утиче на повећање свести људи.

3.3. Нерешен систем одвода отпадних вода

На подручју парка, непостоји изграђена канализациона мрежа и системски решено питање одвода отпадних вода. Објекти Војне установе „Тара“ на Калуђерским Барама, објекти ЈП“Национални парк Тара“ на Митровцу и Центар дечјих летовалишта Митровац, имају индивидуалне пречишћиваче за фекалну канализацију, док остали објекти немају изграђен

систем пречишћавање вода, већ се оне директно одводе у септичке јаме које су углавном пропусне, што за последицу има загађење површинских и подземних вода подручја.

3.4. Развој неадекватних облика туризма за заштићено подручје

На подручју парка, чест је притисак за одржавање одређених спортских манифестација као што су рели и мото трке, који су неадекватни облици туризма за заштићено подручје и представљају нарушавајући фактор. У 2020.години, посебан је притисак на природу био употреба квадова на више локација на простору парка.

3.5. Пожари

Подручје парка као шумско подручје са четинарским врстама, веома је изложено ризицима од избијања шумских пожара. У највећем броју случајева, људски фактор је узрок избијања пожара, мада на подручју Таре, чести су и удари грома и електронско пражњење је узрок пожара који директно угрожавају живи свет подручја. И поред апела упућеног локалном становништву, у извештајном периоду, било је неколико приземних пожара, односна два пожара на површини од 2,7ха.

3.6.Ветроломи

Елементарне непогоде честе су појаве у шумским екосистемима после зимских периода, снеголом, као и појава ветролома. У 2020.години, 05.фебруара, услед јаког ветра дошло је до ветролома на целом подручју парка и великих штета како у државним тако и привазним шумама, што је захтевало израду санационих планова и хитну санацију подричја.

3.7. Саобраћајна инфраструктура

Саобраћајну мрежу чине путеви II категорије и саобраћајнице локалног карактера. На подручју парка, застутпљена је густо развијена мрежа шумских макадамских путева чија је главна намена примена мера неге и одрживо коришћење шумских екосистема. Густина саобраћаја на наведним путевима је ниска и не угрожава у озбиљнијој мери живи свет подручја парка, али у туристичким зонама, густина саобраћаја у сезонама је већа, што доводи до узнемиравање фауне.

3.8. Хидроенергетски објекти

На ширем подручју НП Тара налази се више хидроенергетских објеката. Преграђивањем тока реке Дрине и изградњом ХЕ „Бајина Башта“ формирана је акукмулација „Перућац“ која се налзи у укупној дужини од 26 км у националном парку (укупна дужина акумулације 52 км , а запремина 210 м^3). Негативне последице на живи свет, ових објеката је у деградацији и фрагментацији станишта и поремећаја функција екосистема. Изградња бране довела је до нестанка угрожених врста са подручја парка. Популације аутохтоних врста риба услед измењених услова и непостојања рибље стазе промениле су значајно свој статус на подручју. Наведени хидроенергетски објекти имају и значајан утицај у погледу измењених микроклиматских услова и утицаја на живи свет и здравље људи.

3.9. Експлоатација минералних сировина

На подручју парка, врши се ескплоатација минералних сировина са наменом изградње и поправке шумских и локалних путева. И у 2020.години, вршена је експлоатација минералних сировина за изгрању локалних путева, посебно у селу Заовине. Активност су вршила удружења шумовласника и месне заједнице. Такође, за санацију путева у функцији управљања заштићеном подручјем и управљач је вршио коришћење камена за санацију и изградњу шумских питева.

4.ПРЕГЛЕД НАУЧНО-ИСТАЖИВАЧКИХ,ОБРАЗОВНИХ И КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ

Научно истраживачки радови спровођени у извештајном периоду су:

- Праћење миграције птица и слепих мишева трајним обележавањем алуминијским прстеновима - пројекат реализује Природњачки музеј Београд. Вишегодишњи пројекат, по дозволи број 353-01-1842/2014-17.
- Наставља се и пројекат праћења популације медведа помоћу електронских огрлица пројекат "Мониторинг популације мрког медведа"-Биолошки факултет и WWF- светски фонд за природу.
- Истраживање Nematoda на свим стаништима у Националном парку Тара-Пољопривредни факултет Београд, пројекат је вишегодишњи и део је докторске дисертације.
- Генетска истраживања оморике - Биолошки факултет, Биолошки институт и Институт за шумарство,
- Истраживања генетских својстава букве - део докторске дисертације Шумарски факултет,
- Праћење стања шума на биоиндикацијским тачкама-Институт за шумарство-Београд,
- Истраживачки рад „Дијагностика комплекса природних непријатеља најважнијих поткорњака смрче Ips typographus i Pityogenes chalcographus и утврђивање најбољег модела заштите у шумским комплексима Националног парка Тара"-Институт за шумарство - Београд,
- Праћење стања пребирних шума и оморике –Шумарски факултет,
- Пројекат технолошког развоја" Адаптација и одрживо коришћење шума у циљу смањења негативних последица екстремних промена климе"- Институт за низијско управљање шумама и животну средину - Нови Сад.

5. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ПОДРУЧЈА И САРАДЊА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУЧИМ КОРИСНИЦИМА

5.1. Промоција

5.5.1.Медијско приказивање

Вршена је континуирана сарадња са локалним, регионалним и републичким штампаним и електронским медијима (текстови, репортаже, снимање и емитовање манифестација поводом обележавања еколошких датума, едукативне емисије и рад са

школском децом, спортско-рекреативне активносту у парку, еко кампови и друго).

За информативно – пропагандне активности, односно снимање свих догађаја по захтеву управљача и емитовање на локалној телевизији и радију, као и приказивање у локалним новинама, коришћења су средстава суфинансирања Министарства заштите животне средине, у износу од 400.000,00 динара.

Укупне активности на медијском приказивању:

- 10.02. објављен ланак "Топ 5 зимских дестинација" у магазину "Reminder",
- 10.02. објављен чланак у магазину "Journal of Mountain Science" на тему "Topographic and lithographic controls behind mountain depopulation in Zlatibor district", аутора: Тама Телбиш (Универзитет Етвош Лоранд, Будимпешта), Јована Бранков (ГИ САНУ "Јован Цвијић") и Јелена Ћалић (ГИ САНУ "Јован Цвијић"),
- 06.02. Емитована емисија радио Београд 1 "Корак ка науци" уживо из центра за посетиоце на Митровцу,
- 13.02. Емитована емисија радио Београд 1 "Корак ка науци" - "Зимски сан животиње",
- 18.02. Емитовање репортаже са Таре у емисији "Мобил ауто" - 36 тв станица,
- 19.02. Чланак у Блицу "Медведи на Тари напустили јазбине и пре Сретења",
- 20.02. Емитован прилог у вестима ТВ Прва о медведима и хибернацији,
- 21.02. Емитован прилог у јутарњем програму ТВ Прва о медведима и хибернацији,
- 21.02. Емитована емисија „Моја лепа Србија" РТС 1,
- 27.02. Емитована емисија "Паркови природе - Тара" РТС 2,
- 28.02. Укључење у јутарњи програм РТС 1 - ликовна колонија Тара 2020,
- 05.04. на РТС 3 емитована емисија "Паркови природе - НП Тара",
- 07.04. на РТС 2 емитована емисија "Паркови природе - НП Тара",
- 16.04. Објављен чланак у Телеграфу "Село у коме се остварило креманско пророчанство",
- 18.04. објављен чланак на порталу Б92,
- 30.05. објављена репортажа у Блицу "Тајне српских шума",
- 02-06.06. Драган Симић орнитолог/блогер www.10000birds.com,
- 04.06. Прилог у вестима ТВ Прва "Тара најатрактивнија филмска дестинација",
- 06.06. Снимање емисије "Културисте" телевизија Балкантрип,
- 08.06. Прилог у Дневнику 1 на РТС 1,
- 11.06. Снимање емисије од "Злата јабука" у сарадњи са Заводом за заштиту природе,
- 12-13.06. Снимање репортаже о НП Тара за емисију "Експлозив" Прва ТВ,
- 18.06. Чланак о отварању фото изложбе у дневним новинама Данас ,
- 19.06. Емитована емисија "Културисте" ТВ Балкантрип,
- 22.06. Објављен чланак "Очи у очи са мечком" у листу Франкфуртске вести,
- 24.06. Емитована репортажа о НП Тара у емисији "Експлозив" ТВ Прва,
- 22, 23, 24 и 29.06 Снимање САТ патроле,
- 02.07. Објављен текст о НП Тара на блогу www.10000birds.com,
- 05.07. Емитована САТ патрола до Таре - РТС1,
- 06.07. Емитована прилог НП Тара у емисији "Експлозив" ТВ Прва,
- 07.07. Емитован прилог о НП Тара у јутарњем програму ТВ Прва,
- 23.07. Снимање емисије "Аутомото шоу" ТВ Б92,
- 02.08. Емитована емисија „Ауто мото шоу" ТВ Б92,
- 02-03.08. Извештај о обележавању 145 година открића Панчићеве оморике објављен у Блицу, Политици, Данасу и ТВ 5 Ужице,

- 14.08. Обилазак парка са екипом ТАНЈУГ-а снимање прилога о повећаном броју посетилаца и о снимању серије „Време зла“ – прилози преузети и објевљени у свим домаћим електронским и штампаним медијима,
- 22.08. Снимање емисије „Стаклено звоно“,
- 08-10.09. Снимање 3 емисије “Балкански пустоловац” ТВ Балкантрип,
- 08-11.09. Посета блогера/новинара Ивана Андрејића - објављено више чланака на порталима Блиц, Тајне путника и Secretedition,
- 10-12.09. Снимање емисије “Србија у кадру” ТВ Пинк 3 и мрежа локалних тв станица
- 19.09. Емитована 1 епизода емисије “Балкански пустоловац” ТВ Балкан Трип,
- 25-26.09. Снимање филма о заштићеним подручјима у Србији - компанија Wild imersion из Француске. Филм подржан од стране Министарства заштите животне средине,
- 26.09. Емитована 2 епизода емисије “Балкански пустоловац” ТВ Балкан Трип,
- 28.9-05.10. Посета најутицајнијег индијског туристичког влогера/новинара Варун Вадиша у сарадњи са Туристичком организацијом Србије и Индијском амбасадом,
- *23.10.* Обилазак терена и снимање прилога за РИНУ – Регионална информативна новинска агенција из Чачка,
- *23.10.* Снимање емисије „Плава планета“ РТС,
- Прилози у електронским медијима,
- Прилози у локалним медијима.

5.5.2.Штампање промотивног материјала

- Одштампана планинарско-туристичка мапа НП Тара,
- Одштампана брошура “Птице Таре”,
- Штампање редовног пропагандног материјала,
- Припрема за штампу табли обавештења/упозорења за постављање по парку,
- Припрема за штампу информативних табли за локалитет Црвени поток и Бањска стена.

5.5.3. Пропагандне активности и презентација

а). Презентације:

16.01. Презентација и обилазак Центра за посетиоце за групу из Италије - волонтери РРА Златибор,

- 23.01. Презентација у Центру за посетиоце за групу од 60 ученика ОШ “Свети Сава”,
- 26.02. Обилазак Центра за посетиоце у Бајиној Башти и презентација за ученике 8. разреда ОШ “Рајак Павићевић”,
- 05.03 Посета предшколаца из Рогачице,
- *28-31.05.* Посета амбасадора Египта њ.е. Амр Алјоваили (обилазак парка, тура посматрања медведа, разговори о потенцијалној сарадњи),
- 29.06. Обилазак терена са фотографом Иваном Страхинићем – Заовине,
- *07.08.* Обилазак парка са Маријом Лабовић директорицом Туристичке организације Србије ,
- *08.08.* Презентација и посета центру за посетиоце НП Тара у Бајиној Башти – 20 особа Т.А. Робинсон,
- 11-14.08. Снимање серије „Време зла“,
- 20-21.08. Обилазак парка са индивидуалним гостима из САД ,

- *23.08.* Презентација и обилазак резервата „Црвени поток“ – 40 особа Т.А. Путоказ,
- *29.08.* Презентација и посета Центру за посетиоце НП Тара у Бајиној Башти – 20 особа Т.А. Робинсон,
- *12.09.* Презентација и посета центру за посетиоце НП Тара у Бајиној Башти – 20 особа Т.А. Робинсон,
- *20.09.* Презентација и обилазак резервата „Црвени поток“ – 30 особа Т.А. Путоказ,
- 22.09. Учешће на састанку и конфренцији за новинари на Мокрој Гори у организацији Туристичке организације Ужице,
- *27.09.* Презентација и посета центру за посетиоце НП Тара у Бајиној Башти – 20 особа хотел Цептер Дрина,
- *15.10.* Презентација парка за учеснике конференције „Очување јединственог биодиверзитета долине реке Дрине - изазови за будућност“ – Центар за посетиоце Митровац,
- *22.10.* Обилазак парка (пешачка тура) са Семом Фабрицијем (шеф делегације ЕУ у Србији) и Ребеком Фабрици (заменица амбасадора Велике Британије).

б). Презентације на семинарима

- *27-28.02*. Учешће на 12. седници Управног одбора Паркова Динарида у НП Маврово, Северна Македонија,
- 22.09. Учешће на састанку и конфренцији за новинари на Мокрој Гори у организацији Туристичке организације Ужице.

в). Програм „Посматрања медведа“:

Комерцијалне туре посматрања медведа нису рађене, осим јуну, због пандемије КОВИД 19:

- *21.05.* Тура посматрања медведа - 2 особе из Србије (Министарство),
- *04.06.* Тура посматрања медведа - 2 особе из Србије (новинари),
- 25.06. Тура посматрања медведа - 3 особе Србија (WWF),
- 26.06. Тура посматрања медведа - 2 особе Србија (WWF),
- *25.06.* Тура посматрања медведа (бер трекинг) 2 особе из Србије Горушице, хранилиште, Пасјача, Коло, Мекоте, Горушице.

г).Сајамске манифестације

- *20-23.02*. Наступ на 42. Међународном сајму туризма у Београду заједно са СТЦ „Бајина Башта“ и другим локалним субјектима у оквиру штанда туристичке регије Западна Србија.

ђ). Изложбе

- 18.06. Отворена изложба ретроспективна изложба фотографија “Тара 2010-2020” у тврђави Голубачки град,
- 13.07. Отворена изложба слика са ликовне колоније „Тара“ у галерији установе „Култура“ поводом годишњице парка.

5.5.4. Едукативне активности

а). Едукативни Камп младих чувара природе

– Камп младих чувара природе – камп је одржан у периоду од 02 до 09.08. уз учешће 28 деце из Београда. Значајно учешће у реализацији кампа имало је локалноно становништво кроз пружање различитих услуга

б).Обележавање еколошких датума*:*

- 05.06. Обележен светски дан заштите животне средине - презентација пројекта „SAVE-Очување јединственог биодиверзитета у подручју долине реке Дрине“,
- 01.08. Обележен дан Панчићеве оморике изложбом „Биодиверзитет слива реке Дрине“.

в).Теренске наставе и екскурзије:

- 14.06. Екскурзија СТУП Вршац - 20 ученика - Митровац, Ц. Поток и Центар за посетиоце,
- 27.06. Ексурзија МИВЕКС Београд - 120 ученика - Центар за посетице Б.Башта,
- 29.06. Екскурзија СТУП Вршац - 30 ученика - К. Баре - Митровац - Заовине - Перућац - Б. Башта.

г).Манифестације

- *04-05.07.* ТАРА УЛТРА ТРЕЈЛ – Одржана трка у планинском трчању на стазама од 12, 25, 37 и 60 км уз учешће око 350 такмичара,
- *26.09.* ТРИБАЛИОН – Одржана планинарска трка са препрекама “Трибалион - Зов дивљине”, Калуђерске Баре, преко 750 такмичара,
- 22-29.02. Одржана друга ликовна колонија „Тара“ уз учешће 10 сликара из Србије, Црне Горе и Русије. Током колоније је насликано 20 слика која је остала у власништву НП Тара.

5.2. Сарадња

5.2.1. Сарадња и партнерство са локалним становништвом и осталим корисницима у заштићеном подручју

Сарадња са локалном заједницом одвијала се кроз редовну активност са месним заједницама и локалном самоуправом по разним питањима, посебно у питањима решавање заједничких проблема, комуналних питања и инфраструктурних пројеката. Одржана су четири састанка са Саветом корисника Националног парка Тара. У раду је учествовала као консултанска организација и Светска организацију за заштиту природе –WWF.

Укључивана су и удружења у спорстко-рекреативне активности и еко кампове, дата је сагласност за коришћење локалитета Џанићи, у режиму II степена заштите у Националном парку Тара, сагласност за уређење авантура парка са пратећим садржајима у режиму III степена заштите на Калуђерским Барама – Агенција „СМАРТ изазов и авантура“, Београд, сагласност за коришћење локалитета Џанићи, у режиму II степена заштите у Националном парку Тара, ради организовања еколошко-рекреативног кампа – Асоцијација „Спорт за све” Београд. Посебна сарадња остварена је са Планинарским клубом Тара, обележене су планинарске стазе.

Такође дато је и сагласност у шест случајева, за обављање делатности и постављање кућица за продају сувенира и осталих производа домаће радиноси, на Митровцу и Калуђерским Барама.

У десет случајева дата је сагласност за снимање филмова и фотографисање у Националном парку Тара.

Активна сарадња била је и са локалним институцијама и локалном самоуправом, на пројектима уређења простора, стручним услугама и донацији грађе и садница за озелењавање простора, донацијама огревног дрвета за социјално угрожене.

5.2.2.Међународна сарадња и сарадња са другим заштићеним подручја Србије

1.Пројекат „Заштићена подручја за природу и људе“ (Protected Areas for Nature and People), одобрен за финансирање од стране Шведске агенције за обнову и развој (SIDA), пројекат Светски фонд за заштиту природе -WWF, у оквиру програма „Паркови Динарског лука (Dinaric Arc Parcs Programme):

Активности:

- *04.03.* Састанак са представницима WWF у вези са укључењем у другу фазу пројекта Заштићена подручја за природу и људе,
- 19.05. онлајн састанак - развој образовних програма (WWF, НП Тара, СРП Увац, ПП Шкоцјанске јаме, НП Уна, Јавна кантонална установа за заштићена подручја града Сарајева),
- 26.05. онлајн састанак - развој образовних програма (WWF, НП Тара, СРП Увац, НП Козара, НП Уна, Јавна кантонална установа за заштићена подручја града Сарајева, НП Скадарско језеро),
- *04.03.* Састанак са представницима WWF у вези са укључењем у другу фазу пројекта Заштићена подручја за природу и људе,

- 19.05. онлајн састанак - развој образовних програма (WWF, НП Тара, СРП Увац, ПП Шкоцјанске јаме, НП Уна, Јавна кантонална установа за заштићена подручја града Сарајева),
- 26.05. онлајн састанак - развој образовних програма (WWF, НП Тара, СРП Увац, НП Козара, НП Уна, Јавна кантонална установа за заштићена подручја града Сарајева, НП Скадарско језеро),
- 24-25.11. Снимање филма о Савету корисника.

2. Имплементација пројекта: ECO CARST- „Екосистемске услуге заштићених подручја – покретачи одрживог развоја“, одобрен за финансирање из предприступних фондова (ИПА фондова) Европске Уније, Пројекат Еко Карст се спроводио у периоду од 1.1.2017.-15.06.2019. године. и финансирање програма из средства Европске Уније.Финансира се средствима из програма Европске Уније ИПА (Инструмента за предприступну помоћ) у оквиру Првог позива Прекогранични програм Србија – Босна и Херцеговина 2014-2020 (*1st Call for Proposals: Serbia-Bosnia and Herzegovina under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPAII) allocation 2014, 2015 and 2016)*). Трајање пројекта: 18 месеци.

На пројекту учествују Јавно предузеће „Национални парк Тара“ Бајина Башта као Водећи партнер и Јавно предузеће шумарства „Шуме Републике Српске“ А.Д. Соколац, као пројектни партнер из Босне и Херцеговине. Укупна вредност пројекта је 194.328,32 Е, а максимална вредност донације по уговору је 165.197,07 Е за оба пројектна партнера. За активности партнера у Босни и Херцеговини, Јавно предузеће „Национални парк Тара“ извршио је пренос финансијских средстава у укупном износу од 66.916,00 Е. Прва уплата по потписивању уговора била је: 116.600,13 Е. Остале уплате по достављању извештаја о реализацији : 32.061.03 Е. Остатак до коначног износа донације: 16.517,91 Е.

Циљ пројекта је да се допринесе очувању и промоцији биолошке разноликости у региону заједничким развојним активностима у области заштите природе угрожених врста.

Специфични циљ и сврха пројекта: Подстицање заштите и промоције најзначајних одлика биолошке разноликости на подручју долине реке Дрине кроз иновативне алате за очување природних станишта угрожене врсте Панчићева оморика.

Резултати који ће бити постигнути кроз пројектне активности:

1. Побољшано управљање угроженим природним становиштима оморике,
2. Развијено и успостављено партнерство између институција за заштиту природе,

Подизање свести о биолошкој разноликости међу локалним заједницама, националном и регионалном јавношћу и посетиоцима.

У пројекат је било укључено 12 партнера из девет земаља дунавског региона, на челу са Заводом за газдовање шумама Словеније.

У оквиру пројекта спроведене су током 2020 следеће активности:

2.1.Даљинска детекција помоћу примене Lidar технологије

Применом даљинске детекције добиће се прецизнији подаци о бројности ове врсте на неприступачним местима у Националном парку Тара. Употребом LiDARA сакупиће се подаци о броју стабала, висини и положају.

2.2.Генетска истраживања популација Панчићеве оморике

Истраживања и анализа генетске разноврсности оморике спроводе се у сарадњи са Институтом за генетику и генетичко инжињерство Универзитета у Београду. На тешко приступачним и суровим теренима стручни тим из Националног парка Тара и Института

сакупљени су узорциове врсте. Узорци су затим обрађени комплексним лабораторијским анализама и статистичкој обради података.

2.3.Креирана мобилна иложба

У склопу пројекта је креирана мобилна изложба од 10 едукативних паноа са информацијама о биолошкој разноврсности слива реке Дрине.Поводом 1. августа, дана открића Панчићеве оморике, на платоу испред Центра за посетиоце на Митровцу била је постављена отворена изложба „Биодиверзитет слива реке Дрине“.

2.4.Креирани и подељени едукативни материјали

Како би деци што више прлиближили биолошку разноврсност слива реке Дрине и угрожене врсте ЈП „Национални парк Тара“ је у оквиру пројекта „SAVE – Очување јединственог биодиверзитета у сливу реке Дрине“ развио посебне интерактивне образовне материјале.

Кроз пројекат су осмишљени следећи материјали:
- радни лист
- букмаркер
- игра меморије
- мобилна интерактивна изложба
- сет игрица које ће бити доступне на интернету

Ученицима са подручја општине Бајина Башта подељени су образовни комплети који се састоје од радног листа и букмаркера. Комплет за ученике нижих разреда садржао је и игру меморије са угроженим биљним и животињским врстама слива Дрине.

2.5.Организација конференције ”Очување јединственог биодиверзитета долине реке Дрине – изазови за будућност”

У хотелу Оморика на Тари 14. и 15. октобра је одржана конференција посвећена заштити Панчићеве оморике под називом ”Очување јединственог биодиверзитета долине реке Дрине – изазови за будућност”. Конференцији је уз спроведене мере заштите присуствовалао 70 учесника. На конференцији су представљени следећи радови:"Еколошки чиниоци природног одржавања и обнове ценопопулација Панчићеве оморике у НП Тара" - Драгана Остојић, Завод за заштиту природе Србије,"Молекуларно-генетичка карактеризација популација Панчићеве оморике на подручју НП Тара као основ за дугорочно очување врсте" - Јелена Алексић, Институт за молекуларну генетику и генетичка истраживања"Очување Панчићеве оморике путем савремене динамичке конзервације" - Јелена Алексић, Институт за молекуларну генетику и генетичка истраживања"Налазишта и станишта Панчићеве оморике у Републици Српској/БиХ" - Ђорђије Милановић, Милан Матаруга, Шумарски факултет, Универзитет у Бања Луци "Генетичка и дендрохронолошка проучавања Панчићеве оморике у светлу климатских промена" - Милан Матаруга, Вања Даничић, Бранислав Цвјетковић, Војислав Дукић, Данијела Петровић, Владимир Ступар, Ђорђије Милановић, Шумарски факултет, Универзитет у Бања Луци"Процена распрострањења Панчићеве оморике у будућности коришћењем биометеоролошких индекса и климатских модела" - Братислав Матовић, Бобан Милетић, Дејан Стојановић, Срђан Стојнић, Саша Орловић, Александар Ђурић, Милан Матаруга, Институт за низијско шумарство и животну средину.

3. Пројекат„Програм сестринских паркова“

У оквиру „Програм сестринских паркова“, планирана посета националном парку није спроведена због пандемије вируса КОВИД 19.

4. Пројекат са Заводом за заштиту природе Србије

У сарадњи са Заводом за заштиту природе Србије, вршена је стручна процена стања вредности Националног парка Тара. У више треренских излазака, стручна лица Завода за заштиту природе Србије извршила су рекогносцирање терена, сачиниле су извештаје по обрађеним областима и благовремено су доставили извештаји. Дао радови су настављени кроз писање текстова, припрему фотографија, рецензија, превод и припрема за штампу у виду Монографије Националног парка Тара.

6. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ И ДЕЛАТНОСТИ КОЈЕ СУ У СУПРОТНОСТИ СА АКТОМ О ЗАШТИТИ И КОНТРОЛИСАНЕ АКТИВНОСТИ

У извештајном периоду било је бесправне сече и крађе дрвета, какао у државним, тако и у приватним шумама. Укупна количина бесправне сече и крађе шумског дрвећа у државним шумама износила је 65,8м^3 и 653,68м^3 у прибватним шумама.

Од стране надлежних инспекција, инспекције за заштиту животне средине, за заштиту и контролу рибљег фонда, шумарске и ловне инспекције, контролисане су активности у парку и спречене су недозвољене активности.

Преглед контроле активности од стране инспектора за заштиту животне средине:

- 13.08.2020.године, редован теренски и канцеларијски надзор.

У току године биле су две инспекцијске контроле од стране републичког инспектора за рибарство (вршење редовног, теренског инспекцијског надзора у погледу контроле уплате накнаде по основу коришћења рибарског подручја, контроле испуњености услова за обављање рекреативног риболова и спровођења едукације рекреативних риболоваца и контроле обезбеђења и утрошка средстава намењених за финансирање заштите и одрживог коришћења рибљег фонда).

Преглед контроле активности од стране шумарске инспекције у 20 случајева:

Производња репродуктивног материјала шумског дрвећа	06.02.2020.
Годишњи планови газдовања шумама	24.02.2020.
Заштита шума од елементарних непогода	27.02.2020.
Заштита шума од елементарних непогода	09.03.2020.

Заштита шума од пожара	24.03.2020.
Контрола промета дрвета	09.04.2020.
Евиденција у Основи газдовања шумама и шумска хроника	27.04.2020.
Санација површина и санациони планови	22.05.2020.
Евиденција у Основи газдовања шумама и шумска хроника - извршење наложених мера	27.05.2020.
Биоиндикацијске тачке	09.07.2020.
Производња репродуктивног материјала шумског дрвећа у расадницима и семенским објектима	14.07.2020.
Сечиште и шумски ред	31.08.2020.
Лов дивљачи	18.09.2020.
Брање шишарки јеле и сакупљање семена букве	15.10.2020.
Изградња шумског пута	15.10.2020.
Дорада шишарки јеле	02.11.2020.
Брање шишарки смрче	26.11.2020.
Сечиште и шумски ред - извршење наложених мера	02.11.2020.
Предузимање мера заштите шума	17.12.2020.
Предузимање мера заштите шума	25.12.2020.

7.ПРЕГЛЕД НЕПОКРЕТНОСТИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА УПРАВЉАЊЕ НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ

Укупна површина Националног парка износи 24.991,82 ха. У државном власништву на територији Парка налазе се државне шуме и шумско земљиште укупне површине 13.589,54 ха. приватне шуме и шумско земљиште чине 10.559,71 ха, црквено земљиште 842,57 ха.

За очување и унапређење заштићеног подручја посебно су значајне непокретности у I степену заштите. У овом режиму заштите, налазе се најзначајније природне вредности Националног парка „Тара“ обухваћене са 17 локлитета са режимом I (првог) степена заштите. Сваки локалитет обухвата неки природни феномен и у начелу је изузетан.

Јавно предузеће“Национални парк Тара“- Бајина Башта, у складу са одредбама члана 72. став 7, 8 и 9. и члана 82. став 6. Закона о јавној својини („Службени гласник РС”, бр.72/11, 88/13. и 105/14.) приступило је прикупљању документације за упис права својине на непокретности, односно на упис власништва на непокретности и правима на њима, на објектима, посебним деловима објеката и земљишту за редовну употребу на којима је до сада јавно предузеће било уписано као носилац права коришћења.

Одредбама члана 82. став 6. Закона о јавној својини („Службени гласник РС”, бр.72/11, 88/13. и 105/14.) прописано је да се право својине јавног предузећа и друштва капитала на непокретностима, стиче уписом у јавну евиденцију о непокретностима и правима на њима, с тиме да се уз захтев за упис права својине подноси и акт о сагласности надлежног органа оснивача, односно Владе Републике Србије, а на предлог министарства надлежног за област којој припада делатност јавног предузећа, односно на предлог Министарства пољопривреде и заштите животне средине.

8. ЕВИДЕНЦИЈА О СТАЊУ БИЉНИХ И ЖИВОТИЊСКИХ ВРСТА, КАО И ДРУГИХ ВРЕДНОСТИ

8.1. Биљне врсте

На подручју Националног парка Тара идентификовано је 47 строго заштићених врста биљака. Неке од врста које су значајне за заштиту са аспекта заштите и управљања, су поред заштићених, ендемичне и реликтне врсте и врсте које још увек нису заштићене законским оквирима у Србији.

У 2020.години вршен је мониторинг орхидеја и тресетница. По први пут је констатована за подруче Националног парка Тара врста орхидеје *Gymna*denia odoratissima што је од изузетног значаја за познавање флоре Таре. Утврђено је да је за већину регистрованих врста статус на самом станишту добар.

Део истраживања, односио се на праћење бриофита – тресетница (Sphagnum spp.) у резервату Црвени поток (НП Тара), чије је стање скенирано током јула 2019. године. Одабрано је неколико популација различитих врста које су праћее, обележене, георефернциране у бази података.

Стање ових врста и самог станишта тресетница у резервату Црвени поток је забрињавајуће. Главни проблем предствља хидролошки режим тресаве и прелазак из хигрофилних у мезофилне услове. Поред недостатка воде, као фактори угрожавања могу се издвојити и појава агресивних врста васкуларних биљака (нпр. *Rubus* spp.) на прелазу хигрофилних у мезофилне услове, директно угрожавајући тресетиште. Опасност по станиште, представља и неконтролисани улазак неовлашћених лица, што се у наредном периоду мора исконтролисати и ублажити утицај посетиоца.

в) Мониторинг и заштита Српске режухе - *Cardamine serbica* Pancic

Посебна активност у оквиру праћења стања флоре је и активност на заштити и унапређењу ендемичне и реликтне врсте српска режуха *Cardamine serbica* Pancic. Станиште српске режухе у Перућцу, заправо, представља завршни део мањег сипара у зарастању, као последица природне сукцесије која је на овом локалитету у току.

У току извештајне године, извршена је анализа врста које се јављају у заједници са *C. serbica*. Уочљиво је да на овом микролокалитету није јасно дефинисан неки одређени тип станишта, очекивано са вегетацијом типа *Corydalion ochroleucae*, већ је сипар у зарастању са различитим представницима флоре приспелих из околних типова станишта, који се уназад пар година смењују својим саставом и заступљенишћу. Врсте које се на овом станишту јављају су: *Corydalis ochroleuca*, *Eupatorium cannabinum*, *Petasites sp., Geranium robertianum, Mycelis muralis, Sesleria angustifolia, Rubus idaeus*, *Valeriana montana*, *Veronica urticifolia*, *Fragaria sp.*, *Aquilegia nikolicii*, *Melica cf. nutans, Heliosperma pussilum* ssp. *monachorum, Aruncus vulgaris, Cotinus coggygria, Gymnocarpium sp.* и др., као и младе јединке дрвенастих врста *Tilia sp.*, *Picea abies*.

Теренска истраживања популација врсте *C. serbica* обављена су у више теренских излазака, средином маја, је уочено 30 индивидуа које су почеле да цветају. То чини знатно повећање у односу на 10 индивидуа у цвету у 2019. и само једну у 2018. години. Биљке су цветале током целог вегетационог периода, од маја до октобра, а не само у мају као што се наводи у опису врсте (Панчић, 1884; Јовановић-Дуњић, 1972; Kučera et al., 2010).

Осим тога, маркирање индивидуа на терену и гајење биљака у Институту за ботанику и Ботаничкој башти „Јевремовац“ показала су да врста није једногодишња, како се наводи у литератури, већ једногодишња до двогодишња. Знатан број семена клија пред крај сезоне у септембру и октобру. Део ових јединки успева да преживи зимски период, тако да постају раније активне на пролеће и раније цветају у односу на оне које се развијају из семена на пролеће. Наведена истраживања указују да опис врсте, односно њеног животног циклуса, донекле треба изменити, односно допунити. На основу извршених теренских истраживања установили смо да српска режуха у Националном парку Тара, континуирано цвета од маја до октобра месеца, односно док јој временске прилике то дозволе

Стање врсте *Picea omorika* Pančić (Purkyne) Панчићева оморика

У 2020.години, извршена је својеврсна инвентаризација најначајних популација Панчићеве оморике за опстанак ове врсте. Приказани резултати заснивају се на резултатима генетских истраживања и студије која је спроведена у оквиру ИПА пројекта „ Очување јединственог биодиверзитета у подручју слива реке Дрине“.

Приоритетне популација Панчићеве оморике за очување су:

	Једарни геном	**Пластидни геном***	**Митохондријски геном****
1	Кремићи	Велики крај - Видача	Студенац
2	Црвене стене 2	Змајевачки поток	Црвене стене 1
3	Црвене стене 1	Тренице	Црвене стене 2
4	Било	Врањак	Било
5	Звијезда	Црвене стене 1	Љути брег

6	Љути брег	Звијезда	Кремићи
7	Студенац	Црвене стене 2	Тренице
8	Змајевачки поток	Кремићи	Змајевачки поток
9	Велики крај - Видача	Љути брег	Врањак
10	Тренице	Било	Велики крај - Видача
11	Врањак		Звијезда

Коришћењем даљинске детекције извршен је преглед свих станишта Панчићеве оморике у Националном парку Тара. На свим локалитетима је извршена процена бројности и проценат сушења.

	Локалитет	**% сушења**
1	Кремићи	10%
2	Црвене стене	20%
3	Било	10%
4	Брусница, Караула штула	15%
5	Љути брег	25%
6	Студенац	40%
7	Змајевачки поток	5%
8	Биљешке стене	90%
9	Велики крај - Видача	30%
10	Дрлије	10%
11	Топли до	15%
11	Тренице	5%
12	Врањак	5%

8.2. Вегетација

8.2.1. <u>Евиденција типова станишта</u>

На подручју парка спроведно је постављање и идентификација оквира за праћење типова станишта из категорије отворених типова станишта : Ц Травната станишта , Д2 Сипари, Д3 Суве стене и клифови, Д5 Влажне стене и клифови, Е Мочваре и тресаве, пошто се у овим категоријама налазе приоритетна станишта за заштиту на подручју наше земље, а такође и у склопу европске мреже НАТУРА 2000.

У 2020.години мапирање је рађено у складу са новом методологијом развијеном за потребе мапирања станишта НАТУРА 2000 у Србији.

Уочена је смањена очуваност ових типа станишта:

Код станишта	Назив станишта	Тип станишта	Фитоценолошко име	Lat N	Long E	Надморска висина - м	Сублокалитет	Квалитет станишта	Очуваност станишта
Ц2.311	Умерено влажна планинска ливада овсуље (Trisetum flavenscens)	Травњак	Trisetetum flavescentis	43,9013	19,44659	1145	Бесеровачке баре	Одлична	Одлична
Ц5.314	Високопланинска ненитрификована висока зелен шарене белешине (Calamagrostis varia)	Висока зелен	Calamagrostietum variae	43,9029	19,4466	1145	Бесеровачке баре	Добра	Добра
Ц2.31А	Умерено влажна планинска ливада тврдаче (Nardus stricta)	Травњак	Nardetum strictae	43,90299	19,44844	1145	Бесеровачке баре		
Ц2.31	Умерено влажне планинске ливаде	Травњак	Нитрификовано	43,90043	19,45064	1206	Бесеровачке баре	Добра	Просечна или смањена
Ц2.31	Умерено влажне планинске ливаде	Травњак	Нитрификовано	43,9006	19,45088	1206	Бесеровачке баре	Умерена	Просечна или смањена
Ц2.31А	Влажна планинска ливада тврдаче (Nardus stricta)	Травњак	Nardetum strictae	43,8946	19,46092	1250	Буквина вода	Одлична	Одлична

На сваком локалитету станишта се георефернцирају, фотографишу из више углова, одређују се доминантне и карактеристичне врсте. Доминантне и карактеристичне врсте се сакупљају и за хербаријум. Сви подаци су верификовани у складу са Протоколима и стандардима за сакупљање и за сваку регистровану тачку је нацртан одговарајући полигон са границама регистрованог станишта.

8.2.2. Шумска вегетација

Простор Националног парка Тара представља типично шумско подручје, доминирају мешовите тродоминантне шуме смрче, јеле и букве (*Piceo-Abieti-Fagetum Čoli.65*), и то на преко 85% шумских површина. На простору парка налази се већи број реликтних и ендемореликтних шумских заједница са ориоком, црним бором и другим врстама, које су на знатним површинама, тако да дају основни фитогеографски, фитоценолошки и флористичко-еколошки печат Националном парку Тара. "(Мишић 95.). На Тари је идентификовано преко 40 лишћарских, лишћарско-четинарских и четинарских фитоценоза.

Зонирање вегетације екосистема на Тари започиње од кањона Дрине у коме се посебно истичу термофилне заједнице црног граба (*Orno-Ostryetum*), на стрмим странама и стенама кањона Дрине и Дервенте развијеније су заједнице црног граба и црног бора (*Ostryo-Pinetum nigrae*).

У подножју планине на кречњацима и серпентинитима на развијенијим земљиштима јављају се храстове шуме и то шуме цера и сладуна (*Quercetum frainetto-cerris*), а на вишим положајима шуме китњака (*Quercetum montanum*). Појас чистих церових шума (*Quercetum cerris*) јавља се као појас на блажим јужним падинама планине.

Осим смрче, јеле и букве, у зонама од 700-1.200 m на серпентинитима развијају се мешовите црноборово-белоборове шуме или чисте састављене од једне или друге врсте бора. У овом низу шумских заједница посебну вредност и реткост имају чисте или мешовите састојине Панчићеве оморике (*Omorikae-Piceeto-Abieto-Fagetum mixtum*) које су распрострањене како на кречњацима тако и на серпентинитима, искључиво на северним и заклоњеним странама које имају одлике рефугијума.

Од Кремана према Тари налазе се шуме црног бора (*Pinetum nigrae*) које на вишим положајима замењују мешовите шуме црног и белог бора (*Pinetum nigrae-sylvestris*), да би на самим Калуђерским барама доминирао бели бор (*Pinetum sylvestris*).

У деловима кањона према површи учешће букве у изградњи заједнице је све израженије тако да на самој ивици кањона и површи, букове шуме (*Fagetum montanum*) представљају доминантан појас. У њиховој изградњи обавезно учествује јела, а у мањој мери и смрча.

Стање шума

На основу синтезе досадашњих истраживања геолошког, педолошког, фитоценолошког и типолошког карактера дефинисани су типови шума у Националном парку:

	Типови шума	P (ha)	%
421	Шуме црног граба и црног јасена (*Fraxineto-Carpinetum*) на скелетним земљиштима на кречњаку	2 582,24	21,9
434	Шуме грабића са храстовима (*Carpino orientalis – Polyqurcetum*) на степској рендзини и смеђем киселом земљишту на кречњаку	19,60	0,2
465	Шуме китњака и цера (*Quercetum petreaea-cerris pauperum*) на киселим смеђим и лесивираним киселим смеђим земљиштима	108,30	0,9
469	Шуме китњака и букве (*Querco Fagetum moesiacae montanum serpentinicum*) на хумусно силикатним земљиштима на серпентиниту	129,03	1,1
636	Планинска шума букве (*Fagetum moesiacae montanum typicum*) на дубоким дистричним (понекад еутричним) смеђим земљиштима	10,47	0,1
643	Шуме планинске букве са вијуком (*Fagetum moesiacae montanum drymetosum*) на плитком и скелетном смеђем земљишту	90,44	0,8
644	Шуме планинске букве са вијуком (*Fagetum moesiacae montanum drymetosum*) на плитком и скелетном смеђем земљишту на кречњаку	798,77	6,8
645	Шуме планинске букве (*Fagetum moesiacae montanum - dentarietosum bulbifetae*) на дубоком и врло дубоком смеђем земљишту на кречњаку	68,44	0,6
646	Шуме планинске букве (*Fagetum moesiacae montanum*) на различитим земљиштима на серпентинима	173,63	1,5
749	Шуме смрче, јеле и букве (*Piceo Abieti Fagetum serpentinicum*) на средње дубоким смеђим земљиштима на серпентиниту	43,71	0,4
750	Шуме смрче, јеле и букве (*Piceo Abieti Fagetum typicum*) на дубоким до средње дубоким смеђим земљиштима на кречњаку	5 638,39	48,0
752	Шуме смрче, јеле и букве (*Piceo Abieti Fagetum drymetosum*) на плитком и скелетном смеђем земљишту на кречњаку	951,37	8,1
753	Шуме смрче, јеле и букве (*Piceo Abieti Fagetum*) на скелетном - кршевитом земљишту на кречњаку	321,49	2,7
774	Шуме црног бора (*Pinetum nigrae*) на смеђем скелетном земљишту на кречњаку	499,95	4,2
781	Шуме белог бора (*Erico - Pinetum sylvestrae serprntinicum*) на хумусно-силикатном земљишту на серпентиниту	8,64	0,1
762	Шуме смрче, јеле и белог бора (*Piceo-Abieti – Pinetosum silvestrae*) на плитком и скелетном смеђем земљишту на кречњаку	2,96	-

772	Шуме црног бора (*Pinetum nigrae*) на иницијалним земљиштима на кречњацима	93,75	0,8
791	Шуме белог и црног бора (*Pinetum sivestris nigrae – serpentinicum*) на хумусно силикатном земљишту на серпентиниту	212,98	1,8
		11 754,16	100,0

На основу типолошке - просторне заступљености, најзаступљенији типови шума у Националном парку:

- Тип шуме смрче, јеле и букве (*Piceo Abieti Fagetum typicum*) на дубоким до средње дубоким смеђим земљиштима на кречњаку који покрива 48,0 % обрасле површине државних шума у Националном парку;
- Тип шуме црног граба и црног јасена (*Fraxineto-Carpinetum*) на скелетним земљиштима на кречњаку (21,9%);
- Тип шуме планинске букве са вијуком (*Fagetum moesiacae montanum drymetosum*) на плитком и скелетном смеђем земљишту на кречњаку са 6,8%
- Тип шуме смрче, јеле и букве (*Piceo Abieti Fagetum drymetosum*) на плитком и скелетном смеђем земљишту на кречњаку који заузима 8,1% обрасле површине државних шума Националног парка.

Од укупне површине Националног парка Тара, под шумама је 19.927,93 ха или 79%. Државних шума је 59% или 11.754,16ха.

Учешће шума високог порекла у националном парку је највеће 75%, вештачки подигнуте састојине су 2,8%. Учешће изданачких шума је релативно ниско и износи 6,6%.Учешће шикара и шибљака износи 15,7%. Ови вегетацијски облици насељавају клисуре и кањонски део Дрине, Дервенте и Раче и представљају заштитне шуме у I степену заштите.

Врста састојина по пореклу и очуваности	Р	
	ха	%
Укупно високе састојине	8 817,43	75,0
Укупно изданачке састојине	768,08	6,5
Укупно вештачки подигнуте састојине	329,63	2,8
Укупно шикаре и шибљаци	1 839,02	15,7
Укупно у Националном парку Тара	11 754,16	100,0

У оквиру Националног парка Тара, шумама у приватном власништву обухваћена је површина од 7.754,16ха , и у оквиру њих је заступљено 11 врста дрвећа. У односу на шуме у државном власништву, у приватним шумама, доминирају лишћарске врсте дрвећа. Најзаступљенија врста дрвећа је буква, затим следи цер, црни бор, бели бор и сладун. У шумама Заовина, јавља се Панчићева оморика као врло вредна реликтна и ендемична врста. У шумском фонду приватних шума присутни су племенити лишћари и воћкарице.

8.3. Стање животињских врста

Евиденција забележених врста фауне инфрацрвеном детекцијом

Досадашњим истраживањима идентификовано је 57 врста сисара. Од тога 30 врста је строго заштићено, при чему је највећи број припада реду слепих мишева. Мрежа камера на подручју парка забележила је активност више врста сисара, као и неких врста птица.

Најзначјнији подаци који су добијени током 2020.године, праћењем популације мрког медведа (*Ursus arctos*), показују на повећање бројности ове врсте.

Генетском анализом из узорака измета, регистровано је 27 различитих јединки, 18 мужјака и 9 женки медведа. Извршена је и упоредна анализа генетских профила из 2019.године и 2020.године и уочено преклапање за 9 профила, односно 9 јединки. Укупан број различтих профила за 2019.године и 2020. године је 58.

То указује да је укупан број утврђених јединки на подручју Таре за 2019-2020. годину 58 јединки медведа, што је и приближно процењеној бројности популације медведа 50-60 јединки.

Праћење фауне инфрацрвеним камерама врши се у оквиру већ постављене мреже камера, које су постављане у оквиру квадрата 3x3км. Циљна врста праћења је мрки медвед, али камере бележе активност низа других врста животиња. Више камера је постављено на самим хранилиштима пошто је ту већа концетрација животиња. На терену је постављено за праћење укупно 17 камера.

Камере које су на хранилиштима подешене су да раде у режиму видео записа трајања 30 или са паузама од 10 секунди између 2 снимања. Камере на хранилишта на теже доступним локацијама подешене су на слике са паузом између две слике од 10 секунди

Преглед локација са којих су прикупљани узорци:

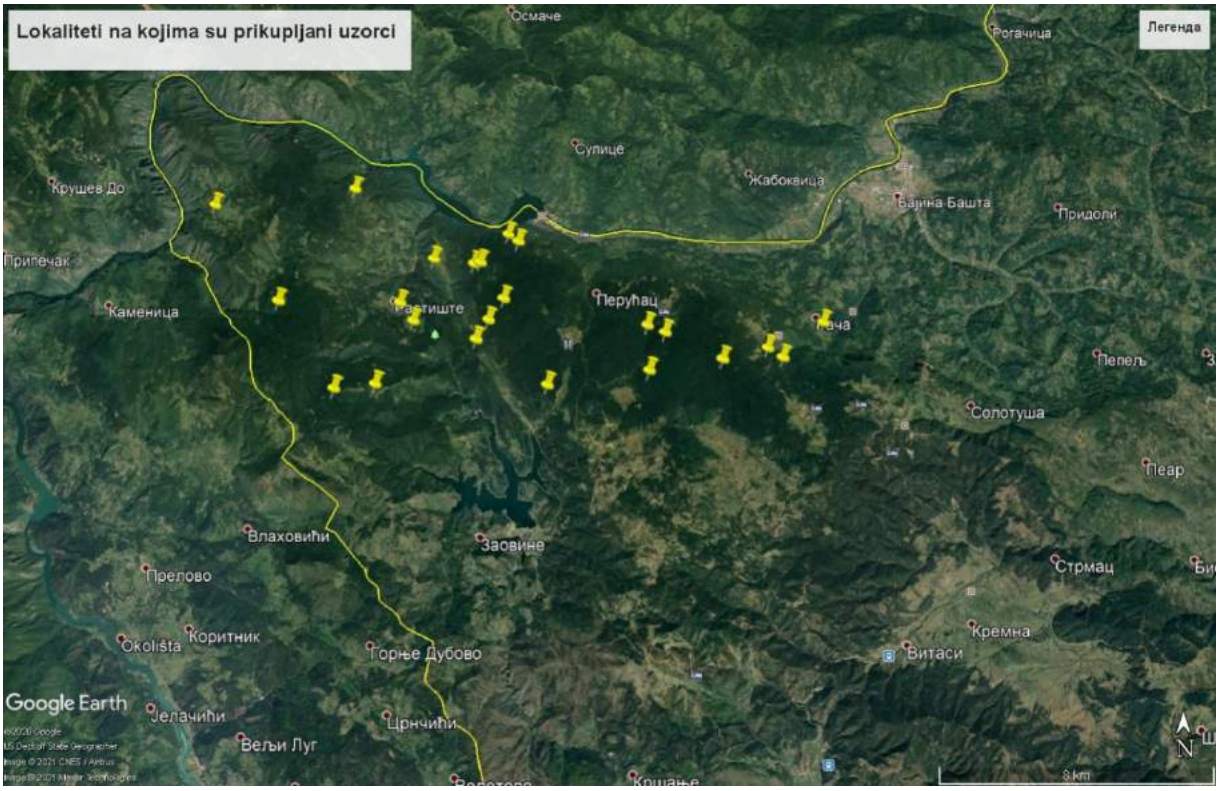

Преглед забележенех врста фауне по локалитетима помоћу инфрацрвених камера:

Локалитет	**Забележене врсте**
Ђуровина	*Ursus arctos, Canis lupus, Meles meles, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus,*
Звезда	*Ursus arctos, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus*
Сува глава	*Felis silvestris, Sus scrofa, Meles meles, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Lepus europaeus,,*
Пасјача	*Cervus elaphus, Rupicapra rupicapra, Capreolus capreolus*
Ласната глава	*Meles meles, Capreolus capreolus*
Шљивовица2	*Ursus arctos, Canis lupus, Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Meles meles, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Turdus merula,*
Шљивовица3	*Ursus arctos, Canis lupus, Sus scrofa, Meles meles, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Lepus europaeus, Corvus corax*
Маказе1	*Ursus arctos, Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Capreolus capreolus, Garrulus glandarius, Columba palumbus.*
Мрка коса	*Canis lupus, Capreolus capreolus*
Гаревине	*Ursus arctos, Canis lupus, Cervus elaphus, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus*
Кошаре	*Ursus arctos, Canis lupus, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus,*
Горица гребен	*Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Meles meles, Vulpes vulpes, Martes sp, Lepus europaeus, Erithacus rubecula, miš*
Горица локвица	*Ursus arctos, Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Martes sp, Lepus europaeus, Capreolus capreolus, Columba palumbus*

Настављен је мониторинг ендемичне врсте, Панчићевог скакавца, на простору Националног парка Тара.

Утврђено је присуство Панчићевог скакавца на 63 локација, углавном се ради о малобројним популацијама или појединачним јединкама. У малој мери се ради о популацијама које броје десет и више примерака, што је и даље забрињавајуће. За разлику од претходне сезоне када су на неким локалитетима популације скакавца биле знатно бројније, истраживање из ове године показује изостанак ове врсте на тим локалитетима.

У периоду од маја до јула и у октобру 2020. године на просторима Националног Парка Тара, претражено је око 190 локација на планини Тари, погодних за опстанак популација Панчићевог скакавца, како би се утврдила њихова евентуалну присутност (сл.).

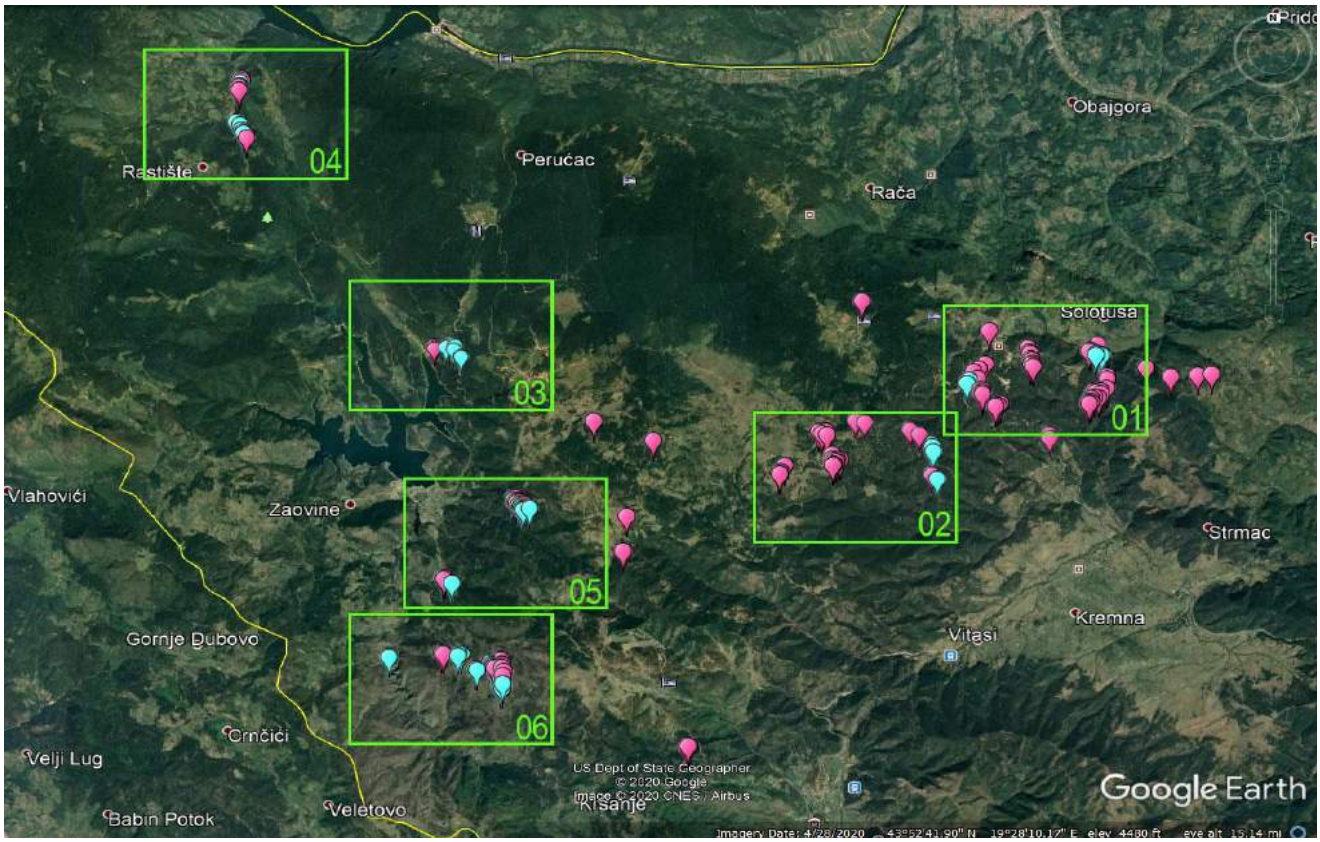

Истраживане у 2020. години. Плаве ознаке -локације у којима је констатовано присуство скакавца; розе ознаке - локације на којима скакавац није нађен

Репродуктивна активност Панчићевог скакавца је значајно била дужа ове године, почела знатно раније. На првом изласку на терен (28. мај) констатовано су готово само адултне јединке за разлику од прошле године када су (22. мај) доминирале јувенилне јединке. Ово се менифестовало у многобројнијим популацијама јувенилних јединки ове јесени и то различитих узраста.

Утврђено је да је за опстанак популација Панчићевог скакавца кључна експозиција терена - (југозападна без изузетка), полуотворена осунчана и дренирана станишта које најчешће обезбеђују старији борови и близина некакве воде (потока, извора....). Густи шумски склоп не одговара овој врсти као и потпуно отворени терени. Чиста шумска сеча може у потпуности елиминисати популацију са неког терена. Овој врсти не одговарају ни прегусти склопови зељасте вегетације шумских прогала и пропланака, какве налазимо на теренима других експозиција.

Стање орнитофауне

Мониторинг птица је вишегодишња активност, током 2020.године сакупљени су и обрађивани подаци који се тичу гнежђења птица. У оквиру јесење сеобе на подручју парка, вршено је праћење миграције птица и забележено је 711 врста птица у семптебру и 354 јединки у октобру. Приликом спровођења мониторинга за друге врсте птица које нису приоритетне, забележено је 62 врсте.

Приликом мониторинга, забележене су углавном територије дугорепе сове *Strix uralensis* и нешто мањи број територија шумске сове *Strix aluco*. Од укупно 29 испитаних стоп тачака за сове, познатих од раније, на локалитетима Митровац – Шљивовица, Митровац – Горушица и Карклије – Растиште, а на којима се и овога пута спроводио цензус, дугорепа сова је забележена на 14, а шумска на свега две територије.

Од детлића је забележено присуство пет врста. Најбројнији је био велики детлић *Dendrocopos major*, забележен на осам територија. Честа је била и црна жуна *Dryocopus martius*, регистрована на седам територија. Зелена жуна *Picus viridis* и сива *Picus canus* биле су присутне на пет, односно три територије, док је планински детлић *Dendrocopos leucotos*, који се сматра угроженом врстом, у овом периоду био забележен само на једној територији.

Укупно је забележено 1.204 територије у оквиру 45 врста птица, на укупној површини од 912 хектара. Пописом је обухваћено 120 тачака од којих свака обухвата по 7,6 ha површине.

Мониторинг је спровођен и коришћењем уређаја за идентификацију звукова птица Song metar SM4. За анализу података је коришћен програм Kaledisocope, односно за издвајање кластера звукова.

Ловна фауна

Активности на заштити ловне фауне спроводиле су се на основу Годишњег плана газдовања ловиштем за ловну 2020/2021. годину, усаглашеног са средњорочним планом-Ловном основом (2017-2027. година).

Управљање популацијама ловних врста дивљачи у 2020. години, првенствено се односио на утврђивање бројног стања дивљачи по врстама (дивокоза процена 380 јединки, срна-500 јединки, дивља свиња - 60 јединки, вук - 12 јединки и лисица - 100 јединки), планирање развоја популације дивљачи у току ловне године, план набавке и утрошка хране и контрола популације кроз планирани одстрел.

Заштита неловних врста дивљачи (дивља мачка, куна белица, јазавац, сиви пух, ласица, веверица, мрки твор, сврака, голуб, јастреб, препелица, сива врана, дивља патка, велики корморан, сива чапља) одвијало се кроз активности у циљу спречавања узнемиравања јединки, уништавања станишта и противзаконитог коришћења.

Посебне мере заштите спровођене су на строго заштићеним врстама: мрки медвед, видра, јаребица камењарка и лештарка. Стање наведених врста је на оптимуму, чак и нешто више од оптимума у неким периодима године (мрког медведа) обзиром на радијус кретања.

У календарској 2020.години, ради прихране дивљачи, првенствено медведа и делимично дивље свиње, изнешено је 18350 кг угинуле стоке, 2260 кг кукуруза у клипу и 455 кг брикетиране соли.

На име причињених штета власницима имовине (петнаест случајева штета од дивљих свиња) од стране заштићене дивљачи до подношења извештаја исплаћено је 132.200 динара. Такође, су вршени увиђаји приликом причињених штета од стране медведа (у пет случајава) и власницима имовине дата упуства о даљем поступању код надлежних државних органа.

Од планираних инвестиционих улагања набављене су две аутоматске хранилице за прихрану дивљачи зрнастом храном, термовизијска камере помоћу које ће се лакше вршити

бројање дивљачи на терену као и чување ловишта и дивљачи у ноћним условима.

Вршено је уредно чишћење хранилишта за медведе, одржавање солишта за дивљач као и одржавање ловнотехничких објеката и одређених ловачких стаза у ловишту.

Годишњим планом газдовања ловиштем за ловну 2020/2021 годину планирани су укупни приходи у износу од 9.434.800 динара. Остварени приходи од газдовања ловиштем износили су 1.826.340 динара и 1.000.000 динара из Буџетског фонда за ловство.

Риболовна фауна

Риболовним водама Националног парка Тара, управљало се на основу Годишњег програма унапређења рибарства за 2020 годину, усаглашеног са Програмом управљања рибарским подручјем "Националног парка Тара" за период 2013-2022.година.

Активности на праћењу стања риболовних вода одвијале су се кроз редовну контролу риболовних вода у Заовинама и Перућцу. Рибарско подручје „Национални парк Тара" користи се искључиво, за рекреативни риболов, тако да се издају дозволе само за ту врсту риболова.

Цену дозвола за рекреативни риболов одређује корисник у току текуће за наредну годину и она износи 4500 динара за годишњу дозволу за рекреативни риболов, 2000 динара за вишедневну (седмодневну) и 1000 динара за дневну дозволу. У току године издато је 245 комада годишњих дозвола, 35 комада седмодневних и 258 комада дневних дозвола за рекреативни риболов. Остварен је укупан бруто приход од преко 1.400.000,00 динара, на име такси за коришћење рибарског подручја, до сада је уплаћено 147.550,00 динара.

Рибочуварска служба врши контролу риболоваца са обале, али и уз употребу чамаца. Акумулације "Бајина Башта" (Перућачко језеро) је акумулација кањонског типа са неприступачним приобаљем, где се у већем делу акваторија рекреативни риболов не може одвијати са обале већ искључиво из чамца. Упоредо са тим у време летњег периода присутан је велики притисак од стране туриста на језеро "Перућац", где постоји градско купалиште, сплавови ресторани, многобројни чамци и сплавови распоређено на великој површини.

Акумулација (Заовљанско језеро) чини површину од 430 ха воденог огледала, где у већем делу приобаља нема приступних путева па се контрола риболова одвија углавном из чамца. Риболовне воде су и акумулација "Спајићи", језеро "Крушчица", језеро "Црно Осоје, потоци "Црно Осоје", Змајевачки поток, Јаревац, Батурски и Караклијски Рзав, река Рача, река Дервента, река Врело, Омарско врело, Јокића поток).

8.4. Локалитети у I степену заштите

За очување и унапређење заштићеног подручја посебно су значајне непокретности у I степену заштите. У овом режиму заштите, налазе се најзначајније природне вредности Националног парка „Тара" обухваћене са 17 локлитета са режимом I (првог) степена заштите. Сваки локалитет обухвата неки природни феномен и у начелу је изузетан. Основни циљеви издвајања локалитета су чување затеченог стања, обезбеђење услова за стални развој (без утицаја човека) и изучавање развојних фаза и појава. Укупна површина у режиму заштите I степена износи 3323,92 ха или 13,30% од укупне површине Националног парка „Тара" :

Локалитети у режиму заштите I степена	
Локалитет	Површина/ha
„Кањон Бруснице“	407,87
„Звезда“	2.025,72
„Клисура Дервенте“	235,67
„Клисура Раче“	301,80
„Рачанска Шљивовица“	17,81
„Црвени поток“	20,09
„Под Горушицом“	11,26
„Црвене стене“	45,72
„Било“	14,72
„Љути брег“	15,22
„Змајевачки поток“	6,79
„Врањак“	6,10
„Студенац“	2,74
„Кањон Склопови“	111,79
„Алушка планина“	98,32
„Кремићи“	8,07
„Пушине“	1,64
Укупно	**3.323,92**

На терену је у складу са правилником, обележено свих 17 локлитета, као локалитета у првом степену заштите /резервати природе („Кањон Бруснице“ „Звезда“, „Клисура Дервенте“, “Клисура Раче“, „Рачанска Шљивовица, „Црвени поток“, „Под Горушицом“, „Црвене стене“, „Било“ „Љути брег“„Змајевачки поток“, „Врањак“, „Студенац“, „Кањон Склопови“, „Алушка планина“, „Пушине“).

Обележен је и локалитет Треница (локалитет са омориком) у II степену заштите.

У циљу свеобухватније заштите оморике као заштићене врсте и природне реткости Националног парка Тара и Републике Србије, у резервату природе „Змајевачки поток“, био је планиран је откуп преостале три приватне парцеле, укупне површине од 6,1462 ха. Откупом наведене површине, локалитет под I степеном заштите, „Змајевачки поток“, био би целом својом површином у државном власништву. Откупљена је једна парцела из сопствених средстава, катастарска парцеле број 2067/4 у КО Заовине, у Змајебачком потоку, у износу од 2.777.388,9 динара.

9.ЕВИДЕНЦИЈА О КРЕТАЊУ И АКТИВНОСТИМА ПОСЕТИЛАЦА И ДРУГИХ КОРИСНИКА

9.1. Евиденција посетилаца

Управљање посетиоцима је једна од значајних активности у сваком заштићеном добру. Национални парк Тара располаже са два центра за посетиоце (Центар за посетиоце у Бајиној Башти и Митровац).

Центри за посетиоце су намењени како групним тако и појединачним посетама, са посебним акцентом на едукативним програмима у тз ” Шумском биоскопу “ на Митровцу. У оквиру центара дају се информације о парку, промотивни материјал, продаја сувенира и изнајмљивање бицикли. За организоване групе посетилаца заштићеном добру са приказаним

презентацијама наплаћује се улазница.

На простору Националног парка Тара не постоје рампе односно улазне капије, тако да нема ни прецизних података о броју посетилаца у парку. Евиденција, контрола и усмеравање посетилаца се врши путем система Центара за посетиоце – инфо пунктова и сталним присуством на терену чувара природе.

Рад у центрима одвијао се у складу са целом ситуацијом у земљи, због увођења ванредног стања и пандемије вируса КОВИД-19, Центри за посетиоце нису радили у периоду од 17.03. - 01.06. 2020.године. Такође, Центар за посетиоце у Бајиној Башти је практично блокиран целе године због отежаног прилаза управној згради услед реконструкције централног трга у Бајиној Башти.

Иако је Национални парк Тара, био изузетно посећен у току лерње сезоне, остварен је мањи број посетиоца у центрима за посетиоце из разлога што су на Митровцу у највећој мери посетиоци деца и ученици из школских екскурзија, који ове године није било због ситуације у земљи. Тадоће, због епидемијске ситуације нисмо примали организоване посете.

У центрима за посетиоце, укупно је остварено 13.809 посетиоца (у односу на 26.000 из 2019.године).

Центар за посетиоце Митровац:
- Домаћи: 12014
- Страни: 1082
Укупно: 13096.

Центар за посетиоце Бајина Башта:
- Домаћи: 694
- Страни: 19
Укупно: 713.

9.2.Контрола посетилаца

Контрола посетилаца усмеравање је на кретања посетилаца, превенцију и сузбијање активности које могу довести до нарушавања стања флоре и фауне, основних обележја парка, као и угрожавања самих посетилаца. У циљу контроле посетиоца спроведене су активности на терену :

-контрола ложења ватре и постављање табли о забрани ложења ватре,
-контрола кретања посетилаца – упућивање на обележене планинарске и шетне стазе,
-контрола посетилаца на видиковцу Бањска стена.

9.3. Активности корисника

Поред рада центара за посетиоце, у објектима ЈП „Национални парк Тара“ остварено је 334 долазака и 1468 ноћења, што је за око 50% више него предходне године. Поред наведеног остварено је и 230 долазака и 752 некомерцијална (гратис) ноћења за потребе смештаја сарадника Предузећа.

Укупни приходи од активности туризма и презентације износили су: 3.736.294,15 динара (у односу на 2019.годину - 4.352.216,59 динара), што је 86% у односу на остварени приход у предходној години. Мањи приход, иако је приход од смештаја био већи, настао је због затварања центара у трајању од 2,5 месеца, мањег прихода од сувенира и пружања услуга у туризму.

- Приход од смештаја: 1.823.171,58 динара:
  - Камп - 416.762,50 динара,

- Остали смештај -1.406.409,08 динара.

- Приход од сувенира: 1.559.706,04 динара:
  - Центар за посетиоце Митровац 1.357.963,59 динара,
  - Центар за посетиоце Бајина Башта 50.942,45 динара,
  - Велепродаја сувенира из магацина 150.800,00 динара.

- Приход од услуга: 353.416,53 динара:
  - Посматрање медведа 7.200,00 динара,
  - Изнајмљивање бицикли 211.166,54 динара,
  - Изнајмљивање кајака 29.000,00 динара,
  - Улазнице Црвени поток 9.458,34 динара,
  - Улазнице "Шумски биоскоп" 64.083,31 динара,
  - Услуге водича, презентације 32.508,34 динара.

10. ПОДАЦИ О НАПЛАТИ И КОРИШЋЕЊУ НАКНАДЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

У 2020. години, укупно остварени приход износио је 377.450.000 динара, а укупан расход износио је 354.840.000 динара.

Планирани приход од накнада за 2020.годину износио је 36.800.000 динара, а остварен је приход од 36.324.363,10 динара.

Средства од накнада, коришћена су за уређење простора, чување и обележавање граница заштићеног подручја, праћење стања природних вредности, презентацију подручја, материјалне трошкове управљача и зараде стручних служби управљача.

	Делатност	Корисник	Износ-динара без пдв
1.	Електропривреда	„Електромрежа Србије" АД –Београд „Електромрежа Србије АД- погон Ваљево ЈП"ЕПС дистрибуција"- електроводови	6.276.840,00 2.029.400,00 11.339.530,00
2.	Водопривреда	ЈП "ЕПС Огранак Дринско-Лимске хидроелектарне"-Бајина Башта „Триангле фиш"-рибњак Природни резерват „Тара"-рибњак Ихтис- рибњак	6.066.005,00 16.000,00 48.000,00 6.000,00
3.	Саобраћај, телекомуникације	„Телеком"АД-Београд – птт водови ЈП"Емисионе технике и веза" "Теленор"-Беогард „ВИП"-Београд „Цетин"- репетитори	3.034.450,01 175.200,00 24.952,50 108.000,00 12.476,50

4.	Угоститељство	Хотели и спортски терени, смештај-Центар дечјих летовалишта-Београд, Смештај -„Напредак“ад-Стара Пазова Смештај, ресторан, спорски терени- ВУ „Тара“ „Илијак“-смештај Ресторан-тераса-Перућац –Global real Београд Ресторан „Тарско језеро“ Ресторан „Чичино буренце“ „Темељ“ Вила „Тара“ „Чича Милан“- сплав	701.650,00 16.000,00 906.224,25 8.100,00 89.240,63 19.053,90 22.946,71 23.753,42 7.693,15 25.960,00
5.	Трговина	СТР“Митровац“ СР„Кафаница Стоп“ „Чутура“-занатска радња ТР„МИФ“-Зарожје, Бајина Башта-промет нафтних деривата-бензинска пумпа „Марић“ Мачкат „Митровачки дућан“	16.087,00 40.800,00 20.020,00 162.000,00 13.000,00 9.377,00
6.	Туризам	„Чича Глиша“-брод Асоцијација „Спорт за све“ „Eye to eye“- снимање „ПТТ“ Бајина Башта „Mistyc west“ викендица Тара ЉВ Foucused production- реклама „Лана“ пп- смештај „Медина стаза“- викендица „Марина и Јана“ пс- викендица „Еко фортуни“-	54.723,00 29.200,00 36.750,00 1.500,00 7.200,00 100.000,00 20.000,00 21.718,60 15.340,00 5.307,00 44.000,00
7.	Објекти за одмор (викендице, сплавови, тезге за продају)	Грађани Радња за прераду воћа	4.764.447,79 5.416,68
	УКУПНО:		**36.324.363,10**

ЈП”Национални парк Тара”
директор
Драгић Караклић -дипл.инг.шум

На основу члана 18. став 2. Закона о националним парковима („Службени гласник РС”, бр. 84/15 и 95/18 - др. закон) и члана 43. став 3. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 - УС, 72/12, 7/14 - УС, 44/14 и 30/18 - др. закон), на предлог Министарства заштите животне средине,

Влада доноси

ЗАКЉУЧАК

1. Прихвата се Извештај о стању природних вредности и радом створених вредности у Националном парку „Тара” за 2020. годину, који је саставни део овог закључка.

2. Овај закључак, ради информисања, доставити Министарству заштите животне средине, које ће примерак овог закључка доставити Јавном предузећу „Национални парк Тара”.

05 Број: 353-9700/2021
У Београду, 27. октобра 2021. године

В Л А Д А

Тачност преписа оверава
ЗАМЕНИК
ГЕНЕРАЛНОГ СЕКРЕТАРА

Тамара Стојчевић

ПРЕДСЕДНИК

Ана Брнабић, с.р.